

LUNDS
UNIVERSITET

“Jag slåss för min kärlek”

En kvalitativ intervjustudie om supporterkultur och supportervåld

Julia Forsgren

Olivia Sjöberg

LUNDS UNIVERSITET

Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)

Vårterminen 2023

Handledare: Ana Maria Vargas

Examinator: Karl Dahlstrand

Abstract

How can passionate love and burning hatred exist within the same social context, and how can fellowship and belongingness lead to violence between supporters? This study identified a lack of academic knowledge regarding a supporter perspective on the connection between fellowship within supporter culture and soccer related violence. Thus the purpose of this study was to explore why some supporters feel motivated to use violence to support their team. The study examined the following research questions: *“how can the supporter culture and its group norms be understood as a social religion?”*, *“how can supporter violence be understood as a living law?”* and *“how can the connection between group norms within supporter culture and supporter violence be understood?”*. A qualitative method was used to examine the research questions, where digital interviews were held with eleven supporters. Approximately half of them had participated in supporter violence whilst the rest had not. A thematic analysis was carried out to analyze the empirical data together with Living Law as well as Collin’s theory about social rituals. The results indicated that the supporter culture offers fellowship and a sense of belonging so strong that some experience it as a religion, which for supporters with violent tendencies becomes a reason to use violence for the sake of the team. Thus, we identify a living law within the supporter culture, since some supporters rely on an unofficial rule system that is unique for the violent aspects of supporter culture and that allows violence against other supporters.

Word count: 15.000

Key words: *group norms, living law, soccer violence, social rituals, supporter culture.*

Sammanfattning

Hur kan passionerad kärlek och brinnande hat existera inom samma sociala kontext, och hur kan gemenskap och sammanhållning leda till våld mellan supportrar? Varande studie har identifierat en kunskapslucka gällande just förhållandet mellan supporterulturens gemenskap och fotbollsrelaterat våld utifrån supporterarnas eget perspektiv. Syftet med studien var således att undersöka vad som motiverar delar av supporterulturen att utöva våld i fotbollens namn, medan andra supportrar med liknande upplevelser av den sociala kontexten avstår från våld. Undersökningen genomfördes utifrån de tre frågeställningarna *“hur kan supporterulturen och dess gruppnormer förstås som en social religion?”*, *“hur kan supportertervåld förstås som en levande lag?”* samt *“hur kan relationen mellan supporterulturens gruppnormer och supportertervåld förstås?”*. Studien har närmast sig forskningsfrågorna genom en kvalitativ ansats i form av digitala intervjuer med elva respondenter, där cirka hälften utövat supportertervåld medan resterande inte gjort det. Materialet har sedan genomgått en tematisk analys och analyserats utifrån teorierna living law och sociala ritualer. Resultatet indikerade att supporterulturen erbjuder en gemenskap och grupptillhörighet så stark att den för vissa upplevs som en religion, vilket för supportrar med våldskapital blir en anledning att slåss i lagets namn. Inom supporterulturen förekommer således en levande lag, eftersom vissa supportrar utgår från en egen, informell uppsättning normer som är unika för den våldsutövande delen av supporterulturen och som tillåter våld mot andra supportrar.

Ordantal: 15 000

Nyckelord: *fotbollsrelaterat våld, gruppnormer, levande lag, sociala ritualer, supporterkultur.*

Tack

Resultatet av studien är tack vare flera personer som varit delaktiga, och vi uppsatsförfattare vill härmed tillägna vår tacksamhet till alla som hjälpt oss att åstadkomma det erhållna resultatet.

Tack till vår handledare tillika kursansvarig, Ana Maria Vargas, för att du hjälpt oss längs vägen med värdefulla råd och kommentarer.

Vi vill även tacka en god vän som även är en hängiven fotbollssupporter med goda insikter i supporterulturen. Tack för att du ställde upp på en pilotintervju, och för dina inflik och förslag på förbättringar av intervjuguiden.

Tack även till alla forum och redaktioner som hjälpt oss att sprida vidare länken för intresseanmälan.

Vårt allra varmaste tack vill vi rikta till våra elva respondenter, som tagit sig tid att prata med oss, som öppnat upp sig och delat med sig av tankar och erfarenheter. Tack för ert förtroende, för er tid och för er kunskap! Utan er hade studien inte varit möjlig.

Begreppslista

Begrepp	Förklaring
Bengal	En fyrverkeriblandning bestående av salpeter, svavel och antimonsulfid. En bengalisk eld brinner normalt under loppet av några minuter (Nationalencyklopedin n.d.).
Bangers	Knallskott som kan ha ljudstyrkor på upp emot 170 decibel och skada hörseln. Kastas ibland in på plan i samband med fotbollsmatcher (HRF 2017).
Derby	Match mellan två eller flera idrottslag från samma stad eller närliggande städer. Präglas ofta av rivalitet mellan lagen och riskerar att utsättas för huliganism. Dessa matcher klassas ofta som högriskmatcher, och kräver extra polisinsatser (motion 1996/97:So641).
Supporter	Person som stöttar och hejar på ett lag genom exempelvis jubel och påhejningar (SOU 2012, s. 60).
Julgran	Supporter som bär souvenirer, till exempel i form av lagets halsduk (Deogan 2011, s. 112).
Risksupporter	En risksupporter är en person som vid upprepade tillfällen deltagit i ordningsstörningar vid idrottsevenemang och visat sig benägen till att systematiskt delta i våldsyttningar eller antas ha samband med annan brottslighet där fängelse ingår i straffskalan (Polisen 2019).
Huligan	Karaktäristiska drag hos huliganer är att det rör sig om män som gillar våld, älskar sitt lag, använder alkohol eller andra berusningsmedel och har roligt med sina jämlingar (Radmann 2015, s. 73).

	<p>Ordet huligan används ofta om de personer som är medlemmar i en firma och slåss i klubbens namn. En annan benämning är firmamedlem, medan man från polisiärt håll ofta benämner dessa som risksupportrar (BRÅ 2008, s. 15).</p>
Huliganism	<p>Ordningsstörningar som uppstår i samband med alkohol och narkotika; pyroteknik; inkastande av föremål på plan; planinvasioner; bråk inne på arenan; bråk utanför arenan; bråk på väg till och från match; organiserade bråk mellan firmor samt hot och trakasserier mot olika aktörer inom fotbollen (BRÅ 2008, s. 7).</p>
Firma	<p>En sammanslutning av män som slåss mot andra firmor, oftast i en fotbollsklubbs namn (Radmann 2015, s. 63)</p> <p>“Firman är ett brödraskap och något man kvalificerar sig för. Genom att vara lojal mot sina vänner, alltid ställa upp och att aldrig backa för några. [...] Vi är de hårda killarna som fruktas och respekteras. [...] Vi slåss mot likasinnade och vi betraktar oss som män av heder” (Sveriges scenen.com, se Radmann 2015, s. 66-67).</p>
Ultras	<p>Passionerade grupper supportrar med stark identifikation till klubben och som ibland utövar våld (Radmann 2015, s. 57). Hängivna supportrar, nästan uteslutande män, som arrangerar läktarevents och tifon. De hamnar många gånger i bråk men har ingen uttalad våldsideoologi (Radmann 2016, s. 144).</p> <p>“Kallar du dig ultrasgrupp så följer du vissa kriterier. Du representerar din gruppbanderoll väldigt hårt och du ska vara beredd att stå upp för ditt lag fysiskt. [...] Det är en slags gråzon mellan läktarkoreografi och någon form av latent huliganism” (Hagström, Johansson & Jurell 2010, s. 145-146).</p>

Tifo	Visuellt stöd i form av organiserat läktararrangemang i syfte att skapa stämning under matcher. Tifo tar sig ofta uttryck i form av ramsor, sånger, flaggor, banderoller, stora målningar och pyroteknik (Andersson & Radmann 1998, s. 147).
Sammandrabbning	Bråk eller rusning som sker i arenans närhet, före eller efter match. Bråken kan ske mellan supportrar eller mellan supportrar och poliser eller ordningsvakter, och de kan ske spontant eller vara organiserade i förväg (BRÅ 2008, s. 26).
Box	Sammandrabbning eller slagsmål mellan firmor (Radmann 2016, s. 145).

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1. <i>Inledning</i>	1
1.2. <i>Bakgrund</i>	1
1.2.1. Fotbollens historiska framväxt och skapandet av grupperingar	1
1.2.2. Dödsfallen	3
1.2.3. Polisiära och politiska åtgärder	3
1.3. <i>Lagstiftning och rättslig bakgrund</i>	5
1.3.1. Misshandel	5
1.3.2. Våldsamt upplopp	6
1.3.3. Illegal pyroteknik	7
1.3.4. Maskeringsförbud	7
1.4. <i>Problematisering av begrepp</i>	7
1.5. <i>Rättssociologisk relevans</i>	9
1.6. <i>Syfte och frågeställning</i>	10
1.7. <i>Avgränsningar</i>	11
2. Tidigare forskning	11
2.1. <i>Litteraturöversikt</i>	11
2.2. <i>Deskriptiv analys</i>	12
2.3. <i>Tematisk analys</i>	12
2.3.1. Grupptillhörighet, gruppnormer och gruppvåld	12
2.3.2. Alkohol som riskfaktor till våld	13
2.3.3. Övervakning	14
2.3.4. Maskulinitet	14
2.4. <i>Kunskapslucka</i>	15
3. Teoretisk bakgrund	15
3.1. <i>Sociala ritualer</i>	15
3.2. <i>Living law</i>	17
4. Metod	18
4.1. <i>Undersökningsmetod</i>	18
4.2. <i>Urval</i>	19
4.3. <i>Etiska överväganden</i>	20
4.4. <i>Validitet och reliabilitet</i>	21
4.5. <i>Analysmetod</i>	22
5. Resultat	22
5.1. <i>Deskriptiv kartläggning över respondenter</i>	22
5.2. <i>Empiriskt material</i>	23
5.2.1. Gemenskap, identitet och tillhörighet	23
5.2.2. Gruppnormer och förväntningar	25

5.2.3. Rättspluralism och rättspatos	28
5.2.4. Omgivningens perspektiv på våld	31
5.2.5. Förekomst av våld	34
6. Diskussion	36
<i>6.1. Fotboll som social religion</i>	<i>36</i>
<i>6.2. Fotbollsvåld som levande lag</i>	<i>38</i>
<i>6.3. Från kärlek till våld</i>	<i>40</i>
7. Slutsatser	41
8. Framtida forskning	43
Referenser	44
Bilagor	50

1. Introduktion

1.1. Inledning

Fotboll, supporterskap och läktarkultur är en livsstil som av många beskrivs som ett levande stöd präglat av glädje, kärlek, gemenskap och sportslig rivalitet (SOU 2013, s. 266-267) och är för många en viktig kulturell frizon (Andersson 202, s. 618). Supporterskapet präglas av stark kärlek och gemenskap, vilken erbjuder tillhörighet och social inkludering, men som även medför rivalitet gentemot konkurrerande lag, vilket kan provocera våld (Asplund 2013, s. 69-70). En del supportrar rycks med i grupperingar som utövar spontant fotbollsvåld i samband med match, medan andra organiserar sig i firmor som planerar slagsmål mot rivaliserande firmor (ibid, s. 16). Firmor beskrivs som brödraskap för män med en uttalad våldsideologi (Radmann 2015, s. 66-68; Radmann 2016, s. 144), präglade av hård jargong, machokultur och krav på tuffhet (Höglund 2005, s. 211-212). Asplund (2013, s. 75) belyser att supporterrelaterat våld skapar en identitet för unga killar som vill ta plats, bevisa sig själva och få respekt.

Fotbollsvåldet styrs av en tydlig hederskodex gällande att anpassa våldet till den sociala situationen, inte slå och sparka på någon som ligger ned, inte ge sig på en liten skara och inte prata med utomstående (Radmann 2012, s. 81, 97). Samtidigt vittnar flera supportrar om att hederskodex inte följs och att våldet inte är kontrollerat (ibid, s. 104). Vidare har två supportrar i Sverige dött till följd av supporterrelaterat våld (Larsson 2014). Således är fotboll och supporterskap en social kontext fylld av villkorslös kärlek och glädje, men även passionerat hat och våld mot konkurrerande lag.

1.2. Bakgrund

1.2.1. Fotbollens historiska framväxt och skapandet av grupperingar

Fotbollsallsvenskan grundades 1924 med stigande läktarengagemang, och på 60-talet tog den svenska supporterulturen inspiration av den engelska fotbollens tuffare uttryck (Hagström, Johansson & Jurell 2010, s. 17-18, 27). 1965 dök ordet huligan upp i svensk tidning i samband med matcher i England, och TV-sändningar av engelska fotbollsmatcher hade påverkan på den läktarkultur och huliganism som blev fenomen även i Sverige (Andersson 2010, s. 31). Ett stort bråk i samband med en avgörande match mellan IFK Göteborg och Örebro SK 1970 anses vara startskottet för modern

huliganism i Sverige då planen stormades, matchen fick avbrytas och flera supportrar greps av polis (Andersson & Radmann 1998, s. 115). Under 80-talet bildades AIK:s supporterklubb Black Army, och dit lockades homogena kompisgrupper bestående av punkiga män som sjöng, drack alkohol och emellanåt ägnade sig åt bråk och våld. Klubben fick en ny kategori supportrar, med nya sätt att stötta laget på (Hagström, Johansson & Jurell 2010, s. 40-41). En tight subkultur formades på läktarna, och klubbarna började organisera sig alltmer utifrån klackkulturen (ibid, s. 43, 55).

Svensk firmakultur föddes i samband med bildandet av den första firman 1991 - AIK:s Firman Boys. Grupperingen bestod av personer med uttalad våldsideologi, som såg våld som medel för att stötta AIK. Kort därefter växte firman DFG fram (Hagström, Johansson & Jurell 2010, s. 88, 93). Senare kom även babyfirmor att skapas för tonåringar som ville in i slagsmålen, men även mer riktade grupperingar och ultras (ibid, s. 146). Supportrar i ultrasgrupperingar är hängivna och engagerade, och hamnar många gånger i bråk men har ingen uttalad våldsideologi (Radmann 2016, s. 144). En kartläggning av ultras- och firmalandskapet i Sverige återges i Bilaga 1.

1991 ägde det första firmaslagsmålet rum mellan AIK och Djurgården, och det blev starten för det organiserade supportervåldet där supportrar aktivt söker upp varandra och planerar slagsmål (Radmann 2016, s. 143-144). De våldsfixerade firmorna har dock inte ökat mängden bråk, utan snarare bidragit till att våldet har förflyttats. Vidare har bildningen av firmor gjort det tydligare vilka som vill slåss. Tidigare gömde supportrar sina halsdukar för att undvika bråk, medan de idag kallas för "julgranar" och är fredade från bråk eftersom firmamedlemmar inte bär halsdukar (Hagström, Johansson & Jurell 2010, s. 98-100). En av grundarna till Firman Boys menar att våldet tagit en ny riktning eftersom firmorna lockar de allra tuffaste och hårdaste killarna och att våldet inte längre är slumpartat (Höglund 2005, s. 60, 109, 181). Enligt polisen medför firmakulturen att det är lättare för dem att utgöra vem som är vanlig supporter och vem som är huligan, samtidigt som de som inte söker bråk inte riskerar att hamna i kläm i lika stor utsträckning (Hagström, Johansson & Jurell 2010, s. 208).

Runt millennieskiftet blev fankulturen accepterad och övergick från subkultur till mainstream (Hagström, Johansson & Jurell 2010, s. 135-136). Läktararrangemang i form

av tifon, koreografier, banderoller och bengaliska eldar blev ett fenomen i Sverige och skapade en stämning som lockade många till att kolla på fotboll på arenorna (ibid, s. 137, 140). Brödraskapet i firmorna präglas av lojalitet, samhörighet och gemenskap, men ställer även krav på att vara tuff, manlig och hård, varför kvinnor sällan välkomnas i sådana kretsar (Radmann 2016, s. 155).

1.2.2. Dödsfallen

2002 fick huliganismen sitt första dödsfall i Sverige då en 26-årig man tillhörande IFK Göteborg och firman Wisemen avled i ett slagsmål i samband med en allsvensk match mellan AIK och IFK Göteborg (Nilsson & Westerberg 2011, s. 35-36). Före matchstart sammandrabbades supportrar från de rivaliserande firmorna Wisemen och Firman Boys i ett planerat slagsmål, där 26-åringen blev så allvarligt misshandlad att han hamnade i koma och avled fyra dagar senare. I brist på misstänkta gärningsmän lades förundersökningen om mordet ned, och ingen har dömts för gärningen (ibid). Den avlidnes bror har i sin bok *Blodsbröder* (Deogan 2009, s. 11-16, 25) beskrivit hur fotbollen blev en flykt från uppväxten i förorten, samt hur den våldsamma aspekten av supporterkulturen erbjöd bekräftelse och identitet som de inte tidigare lyckats uppnå. I uppföljaren *Män av våld* (Deogan, 2011) samtalar han med självutnämnda huliganer, avhoppare och anhöriga. Han lyfter det faktum att hans broders sista ord i livet till sina anhöriga var "oroa dig inte, ingen har dött av det här" (Deogan 2011, s. 179) och att dödsfallet fick flera våldsverkare att öppna ögonen inför den dödliga utgång som våldet kan ha (ibid, s. 46, 50, 61, 65-67, 138).

Det andra huliganrelaterade dödsfallet ägde rum 2014 inför en allsvensk premiärmatch mellan Djurgården och Helsingborg. Det var en uppjagad stämning inför matchen, vilket föranledde att en supporter från Helsingborg utdelade ett slag mot en Djurgårdssupporter, som föll baklänges mot stentrapporna och avled omedelbart. Den tilltalade dömdes till tio månaders fängelse för vållande till annans död (Hovrätten över Skåne och Blekinge, B 2084-14).

1.2.3. Polisiära och politiska åtgärder

Sedan fotbolls-EM 1992 har Polismyndigheten arbetat med supporterpolis, vars uppgift är att förebygga våld och ordningsstörningar i samband med sportevenemang

(Polisen 2019). Från supporterarnas perspektiv är många kritiska gentemot hur polisen hanterar läktarlivet (Hagström, Johansson & Jurell 2010, s. 195). Polisen, å andra sidan, ser det idrottsrelaterade våldet som ett samhällsproblem där åtgärder är nödvändiga för att upprätthålla säkerhet på och utanför arenorna (ibid, s. 205-206). Ett stort problem som de lyfter fram är att tredje part - vanliga åskådare - kommer i kläm och berörs av våldet på olika sätt (ibid, s. 209).

I Polisens (2023) utvärdering av sin exkluderingsstrategi, innebärande att individer som gör sig skyldiga till lagöverträdelse och ordningsstörningar ska lagföras och stängas av från idrottsarrangemang, presenteras en negativ trend av ordningsläget inom Fotbollsallsvenskan. Framförallt råder en ökning av inkastade föremål och användning av illegal pyroteknik. Vanligtvis rubriceras det som en ordningsstörning, men det kan även röra sig om grov misshandel, och till följd av pyrotekniken har flera besökare kommit till skada (ibid). Brottsförebyggande rådet [BRÅ] beskriver i en kunskapssammanställning att fotbollsvåldet förändrats samt förflyttats från läktaren till utanför arenan, samtidigt som slagsmålen blivit mer uppstyra och planerade (BRÅ 2008, s. 11). Det framhålls att ordningsstörningar sker både på och utanför arenan och på väg till och från matcher, samt att alkohol och narkotika, inkastning av föremål på plan, invasion av plan, organiserade firmabräk samt användning av pyroteknik är återkommande problem (ibid, s. 7).

Det idrottsrelaterade våldet har även debatterats och diskuterats politiskt. 2012 presenterade Statens offentliga utredningar [SOU] ett delbetänkande mot brottslighet i samband med idrottsarrangemang, med en kartläggning över ordningsläget inom fotboll, vilka åtgärder som tidigare genomförts samt förslag på framtida åtgärder för att minska idrottsvåldet och öka den positiva läktarkulturen (SOU 2012, s. 65-66, 73-104). Det framhålls även att idrottsrelaterat våld strider mot idrottens fyra pelare i värdegrunden: glädje och gemenskap, allas rätt att vara med, demokrati och delaktighet, och att frågan således kommit att beröra idrottsintresserade som upplever att idrotten störs, men även medborgare i allmänhet (ibid, s. 53-54). I slutbetänkandet poängteras att läktarkulturen är nödvändig inom idrott och att den för med sig samhörighet, delaktighet och andra positiva upplevelser för de som deltar i en klack, och att det därför är viktigt att arbeta för en positiv supporterkultur (SOU 2013, s. 268). I oktober

2021 skrevs en motion (2021/22:2514) om hårdare tag mot huliganism och idrottsrelaterad brottslighet, med förslag om att skärpa rådande lagstiftning i syfte att uppnå säkrare idrottsevenemang. Justitiekommittén presenterade ett avslag gentemot motionen 27 april i år (2021/22:JuU23).

1.3. Lagstiftning och rättslig bakgrund

I gällande avsnitt presenteras de lagbrott som vanligtvis förekommer i samband med fotbollsmatcher, och som kommer diskuteras senare i studien. Kopplat till respektive lagbeskrivning presenteras utvalda rättsfall där lagbrott förekommit i samband med supporterskap. Detta i syfte att illustrera hur olika lagöverträdelser kan te sig inom supportervärlden. Domarna är hämtade från den juridiska informationstjänsten Juno genom sökord på de olika brotten i kombination med sökord som "supporter", "huliganism" samt olika klubbtag.

1.3.1. Misshandel

Ett av de vanligast förekommande brotten i samband med fotbollsmatcher är våldsbrott (SOU 2013, s. 181). Många gånger sker våldet i form av sammandrabbningar mellan rivaliserande lag i samband med match, men slagsmålen kan även vara planerade och organiserade i förväg (BRÅ 2008, s. 26-29; SOU 2013, s. 169-170, 391). Höglund (2005, s. 23) beskriver en kultur som växt fram där våldet existerar sida vid sida om fotbollen, och där slagsmål för många är självklart.

Trots en hederskodex om att inte prata med polisen eller anmäla brott (SOU 2012, s. 294) finns rättsfall gällande misshandel mellan supportrar tillhörande olika lag. 2019 dömde Svea Hovrätt (B 13371-19) åtta supportrar för misshandel vid ett barslagsmål inför en fotbollsmatch mellan Hammarby IF och Djurgårdens IF. Tre målsäganden utsattes för våld men valde att inte uttala sig om händelsen eller yrka på skadestånd. De tilltalade utdelade sparkar och slag mot målsägandens huvuden och kroppar, både när de stod upp men även i liggande position. Flera av de tilltalade hade kopplingar till firman DFG men ville inte uttala sig om medlemskap (ibid). I ett fall från 2011 dömde Hovrätten över Skåne och Blekinge (B 666-13) två supportrar tillhörande Helsingborgs IF för grov misshandel efter att provocerat ha omringat en ensam Malmö FF-supporter för att sedan slå och sparka honom medvetslös, även när han låg ned.

För den AIK-supporter som efter ett supporterslagsmål i samband med ett Stockholmsderby bestridde ansvar för misshandel med hänvisning till att samtycke till våld förelåg, dömde Södertörns tingsrätt (B 11489-18) att åtal för misshandel skulle gillas. Detta då underförstått samtycke om slagsmål mellan huliganer inte är tillräcklig grund för ansvarsfrihet. I ett liknande rättsfall gjorde Svea hovrätt (B 3746-17) en liknande bedömning gällande ansvarsfrihet mot bakgrund av samtycke. Trots att de åtalade supportrarna hänvisade till ett uppstyrt slagsmål, bedömde rätten att uttalat samtycke inte förelåg och dömde dem därför för misshandel. I brottsbalkens 27:e kapitel framgår att misshandel kan dömas ut om gärningen bedöms vara oförsvarlig, även när samtycke till våld föreligger (SFS 1962:700), till exempel när grovt våld förekommer vid uppstyrda "box" mellan supportrar.

1.3.2. Våldsamt upplopp

En annan brottsrubricering inom supporterkulturen är våldsamt upplopp (Radmann 2012, s. 19). Detta då sammandrabbningar och tumultartade rusningar mellan supportergrupperingar är vanligt förekommande i samband med matcher (BRÅ 2008, s. 26-27). I brottsbalkens kapitel gällande brott mot allmän ordning preciseras bestämmelserna för våldsamt upplopp, innebärande att individer som tillsammans med en folksamling och förenat med våld stör den allmänna ordningen och försvårar för myndighetsutövare.

2016 dömdes en AIK-supporter för våldsamt upplopp efter att ha deltagit i en folksamling som med uppsåt och förenat våld gick till angrepp mot MFF-supportrar och poliser genom att uppträda aggressivt och hotfullt, kasta föremål och bangers samt hindra polisens ingripande (Svea Hovrätt B 3913-16). Inför ett derby mellan Djurgården och AIK gjorde sig nio supportrar skyldiga till våldsamt upplopp genom att delta i en folksamling som hade för avsikt att störa den allmänna ordningen och hindra polisiärt ingripande. De gick till förenat våld genom att sparka på ordningsvakter, kasta föremål mot poliser och ordningsvakter samt vandalisera polisfordon (Södertörns tingsrätt B 12756-19). 2019 dömde Södertörns tingsrätt (B 7525-18) 14 av 15 åtalade för våldsamt upplopp i samband med ett derby mellan AIK och Hammarby. Detta då Hammarbysupportrar tog sig över till AIK:s läktare där de med uppsåt utdelat slag och

sparkar mot supportrar och ordningsvakter. Det bedömdes att de i samförstånd stört den allmänna ordningen, hindrat myndigheternas arbete samt gått till förenat våld och skapat en tumultartad situation.

1.3.3. Illegal pyroteknik

Bestämmelser gällande pyrotekniska produkter, såsom bengaler, bangers och raketer, preciseras i ordningslagen (1993:1617), där det beskrivs att pyroteknik inte får användas utan tillstånd från Polismyndigheten, eftersom det utgör en säkerhetsrisk. För rättsfall gällande användning av pyroteknik varierar åtalsrubriceringarna. I en dom dömdes en supporter som kastat en bengal på en annan åskådare i samband med en match mellan Hammarby IF och IFK Göteborg till misshandel och försök till misshandel (Göteborgs tingsrätt B 5564-18) men gärningen kom i hovrättsförhandling att rubriceras som vållande till kroppsskada (Hovrätten för Västra Sverige B 1670-19). I ett annat fall, där den tilltalade Malmö FF-supportern kastade en bengal mot en folksamling IFK Göteborg-supportrar, blev domslutet framkallande av fara för annan då det fanns risk för ett explosionsartat brandförlopp (Hovrätten för Västra Sverige B 5300-16). För en IFK Norrköping-supporter, som använt en bengaleld i en ledd procession inför en allsvensk match, blev domen brott mot ordningslagen (Göta hovrätt B 1360-17).

1.3.4. Maskeringsförbud

I lagen (2005:900) om maskeringsförbud framgår det att avsiktlig maskering i syfte att förhindra identifikation vid allmänna sammankomster som stör den allmänna ordningen kan innebära böter eller fängelse i högst sex månader. Under en match mot Mjällby AIF dömdes elva MFF-supportrar för brott mot ordningslagen då de avsiktligt maskerat sig för att tända bengaler, vilket försvårat identifiering av gärningsmännen (Hovrätten över Skåne och Blekinge B 399-22).

1.4. Problematisering av begrepp

I massmedia används begreppen "huliganism" och "huligan" för att beskriva fotbollsrelaterade ordningsstörningar och personer som ägnar sig åt sådant och som är medlemmar i firmagrupperingar (BRÅ 2008, s. 15). Begreppen definieras dock olika och saknar någon självklar betydelse (Radmann 2015, s. 13-14). Radmann (2015, s. 9-10) ger exempel på existerande definitioner men problematiserar samtliga då han menar att

de inte fångar upp hela bilden av huliganismen. Begreppen medför även viss problematik då de är negativt värdeladdade och kan medföra stigmatisering (Radmann 2013, s. 16; Radmann 2015 s. 17). Därutöver används termen huligan många gånger av media för att gestalta huliganism i negativa bemärkelser och för att måla upp huliganer som avvikande och sjukliga för samhället (Radmann 2015, s. 18-19). Genom medias rapportering om huliganism har begreppet kommit att associeras med antisociala, naturligt kriminella och ociviliserade individer (ibid, s. 80-83). Dessutom har medier en tendens att använda begreppet utan kontextualisering, och använder det istället som ett allomfattande begrepp för en mängd kriminella handlingar och för att beskriva personernas liv utanför arenorna och slagsmålen, vilket försvårar förståelsen för vad huliganism är (Dunning 2000, s. 142-43).

Ytterligare problematik grundar sig i att det inte finns konkreta mått för vem som är huligan och vem som är en supporter som utövar våld (Radmann 2012, s. 18-19), där det är tänkbart att det i förlängningen kan innebära att våldsamma supportrar felaktigt kategoriseras som huliganer. Vidare framhåller både Radmann (2016, s. 74-78) och Deogan (2011, s. 175) att huliganer sällan kallar sig själva för huliganer, utan föredrar termer som "C-supporter", "grabb" eller "ligist". Mot bakgrund av det har beslut tagits att i varande studie använda begreppen huliganism och huligan med försiktighet, med undantag för hänvisningar till tidigare studier och litteratur, för att istället använda begreppen "supportervåld" alternativt "idrottsrelaterat våld" och "våldsutövande supporter". Detta för att inte felaktigt kategorisera en våldsverkande supporter som huligan men även för att undvika ytterligare stigmatisering.

När termen "supporter" används i varande studie, menas en person som är intresserad av fotboll och som visar hängivenhet och stöttning till sitt lag på olika sätt. Där görs ingen värdering i huruvida våld förekommer eller ej. Med "våldsutövande supporter" menas en supporter som ibland, tidigare eller ofta, utövar våld i relation till fotboll, antingen som medlem i en gruppering, eller utan något medlemskap. Termen "huliganism" förekommer även när respondenterna själva använder begreppet.

1.5. Rättssociologisk relevans

Supporterkultur är för många förknippad med glädje, gemenskap, kärlek och samhörighet (SOU 2013, s. 266-267). Samtidigt förekommer lagöverträdelser i samband med fotboll, framförallt gällande de lagtexter som presenterats ovan (SOU 2013, s. 181; BRÅ 2008, s. 64). Således är supporterkulturen en social kontext där lagen ibland får stå tillbaka till förmån för den våldsamma aspekten av supporterkulturen. Supporterskap och idrottsrelaterat våld blir därför intressant att undersöka genom en rättssociologisk lins, eftersom rättssociologi som disciplin intresserar sig för förhållandet mellan rätt och samhälle, samt diskrepanser dem emellan (Treviño 2017, s. 10). Baier, Svensson och Nafstad (2018, s. 13-14) beskriver rättssociologi som studier om förhållandet mellan de byggstenar som samhället är uppbyggt av: kodifierad statsrätt, rättslig praxis, sociala normer och social praxis. I det här fallet är de berörda byggstenarna kodifierad statsrätt i form av den skrivna lagen, social praxis i termer av supporterkultur och förekomst av våld samt sociala normer i form av hederskodex och uttalade regelverk. Byggstenen rättslig praxis berörs för att belysa att rätten bedömer supporterskapets sedvänjor som olagliga handlingar. Diskrepanser mellan statliga lagar och mänskligt agerande samt sociala normer kan beskrivas som ett *gap problem* (Tamanaha 1995, s. 512) och är centrala i många rättssociologiska undersökningar (Banakar 2020, s. 44).

Social praxis avser det sociala livet i människors vardag (Baier, Svensson och Nafstad 2018, s. 83) och kan inom den våldsverkande delen av supporterkulturen ske i form av våldsamma sammandrabbningar, upplopp, planerade slagsmål, skadegörelse, hot, trakasserier och användning av pyroteknik (Radmann 2012, s. 19). Supportervåldet sker ibland spontant till följd av provokationer och grupstryck, och ibland i form av planerade uppgörelser mellan firmor (Asplund 2013, s. 16). Att lagöverträdelser sker bland supportrar exemplifieras i form av rättsfall i avsnittet om lagstiftning, och även BRÅ (2008, s. 22-30) har kartlagt fotbollsrelaterade ordningsstörningar. Trots att våldet många gånger håller sig inom den egna kontexten och sker mellan supportrar som är där för att slåss, belyser rättsfallen att rätten inte tar hänsyn till sådana sedvänjor när samtycke inte är tydligt uttalat, vilket det sällan är när våld uppstår spontant och till följd av känsloutlopp. De sedvänjor som ingår i de lagbrott som främst avses i studien är således inte att betrakta som gällande rätt. Deogan (2011, s. 22, 118) redogör för att huliganers våldshandlingar sällan hämmas av lagstiftningen eller dess straff, även om de

utför slagsmål på ställen där de kan undkomma polisen, vilket tyder på sociala normer inom supporterskapet som inte går i linje med lagstiftningen. Dessutom föreligger en hederskodex innebärande att supportrar inte bör prata med polisen eller anmäla förekommande brott (Radmann 2012, s. 81). Således finns diskrepanser mellan kodifierad statsrätt och social praxis, men även mellan kodifierad statsrätt och sociala normer. Supporterskapet är starkt präglad av normer och handlingsmönster som inte är förenliga med delar av lagen, och rättslig praxis utgår inte alltid från supportrarernas resonemang om uttalat samtycke.

Vidare ämnar studien att undersöka hur individers beteenden inom en specifik kontext och inom olika grupperingar förhåller sig till lagen, vilket samstämmer med hur Banakar (2009, s. 65-66) beskriver rättssociologiska undersökningar. Utöver att studera förhållandet mellan rätt och samhälle, intresserar sig rättssociologin för underliggande sociala mekanismer bakom brott (ibid), vilket är fallet även i varande studie då ett av intresseområden behandlar varför en del supportrar begår brott i samband med fotboll. Därutöver ägnar sig rättssociologin åt frågor gällande hur människor förhåller sig till rådande lagstiftning (ibid), vilket är fallet i den här studien, som intresserar sig för hur våldsutövande supportrar resonerar om utförda lagöverträdelser. Studien ämnar att förstå hur rättsregler och sociala normer inom samma sociala kontext förhåller sig till varandra, varför det föreligger ett rättspluralistiskt perspektiv på supporter-kulturen (Urinboyev & Svensson, 2013). Genom att utgå från supportrarernas perspektiv tillämpas ett nerifrån-och-upp-perspektiv (Banakar 2020, s. 33), vilket möjliggör identifiering av social praxis som skiljer sig från kodifierad statsrätt, men även individers och grupperingars subjektiva perspektiv och attityder gentemot lagen (Banakar 2009, s. 66). Därigenom eftersträvar studien att lyfta röster inifrån för att förstå kontextens kultur samt syn på lagen.

1.6. Syfte och frågeställning

Studien avser att genom kvalitativa intervjuer med nuvarande eller före detta fotbollssupportrar skapa förståelse för den svenska supporter-kulturen, och att undersöka förhållandet mellan dess sociala kontext och det våld som sker på arenorna och i anslutning till matcher. Syftet med studien är att bidra med kunskap om supporter-våld i relation till supportergrupperingars gemenskap och gruppnormer.

Genom att närma sig problemet utifrån supportrarnas perspektiv är förhoppningen att erhålla värdefulla insikter, erfarenheter och perspektiv som är nödvändiga för att förstå fenomenet från ett inifrånperspektiv. Supporterkulturens förståelse av våldsutövning avses att analyseras utifrån de teorier som presenteras i avsnittet för teori, för att sedan diskutera kopplingarna dem emellan.

Undersökningsobjektet för studien har formulerats utifrån följande frågeställningar:

- *Hur kan supporterkulturen och dess gruppnormer förstås som en social religion?*
- *Hur kan supportervåld förstås som en levande lag?*
- *Hur kan relationen mellan supporterkulturens gruppnormer och supportervåld förstås?*

1.7. Avgränsningar

Studien har med hänsyn till sin omfattning och tidsomfång begränsats till att enbart beröra sporten fotboll, trots att idrottsrelaterat våld förekommer även inom andra idrotter, och inkluderar enbart lag och klubbar från Fotbollsallsvenskan, då det är där både supporterskap och idrottsrelaterat våld är mest utbrett (Deogan 2011, s. 52; SOU 2012, s. 55). Således berörs enbart den svenska supporterkulturen. Mot bakgrund av att supporterkulturen är störst för herrlagen, och då idrottsrelaterat våld nästan enbart utförs av män samt kretsar kring herrlagen (Radmann 2015, s. 73; SOU 2013, s. 22, 35, 298), fokuserar varande studie enbart på allsvenska herrlag. För att hålla studien tidsmässigt relevant undersöks bara lag från de två senaste allsvenska säsongerna.

Trots att flera supportrar har bakgrund i firmamiljön och har deltagit i organiserade slagsmål, fokuserar studien främst på det våld som uppstår spontant i samband med matcher och utan uttalat samtycke.

2. Tidigare forskning

2.1. Litteraturöversikt

För att kartlägga kunskapsläget för forskningsfältet kring supporterkultur och för att identifiera en kunskapslucka har en litteraturöversikt genomförts. Den initiala litteratursökningen inleddes med att identifiera nyckelord med synonymer, se Bilaga 2,

som användes som sökord i ämnesinriktade databaser, vilka valdes för att filtrera bort artiklar som låg för långt från studiens ämne redan innan påbörjad sökning.

Sökningen genomfördes med hjälp av metoden trunkering, där orden avslutats med en asterisk (*) för att säkerställa att ordens böjning inte uteslöt artiklar, samt genom frassökning, där sökningar med sammansatta ord har placerats inom citationstecken ("...") för att exkludera träffar som inte innehåller samtliga ord (Lindstedt 2019, s. 178). Sökscheman upprättades för sökorden och sökkombinationerna, se Bilaga 4 och 5. Som hjälpmedel för de kombinerade sökningarna användes de booleska operatorerna "AND" och "OR" (Lindstedt 2019, s. 175-176), "AND" för att enbart inkludera artiklar som är relevanta för ämnet, och "OR" för att sökningen skulle fånga upp de olika sökordens synonymer. Efter genomläsning av abstract sållades artiklar bort utifrån ämne och relevans. Därefter återstod nio artiklar, vilka kontrollerades mot de inklusions- och exklusionskriterier som definierats, se Bilaga 3. Det finns stor bredd inom forskning på huliganism och våld inom supporterulturen, vilket det höga sökresultatet för de individuella sökorden i Bilaga 4 indikerar. Därav har sökkombinationer använts för att precisera resultatet till att ge flera perspektiv på utvalt ämnesområde.

2.2. Deskriptiv analys

Den deskriptiva analysen syftar till att fungera som kartläggning över utvalda artiklar som ingår i den tidigare forskningen. Valda artiklars författare, år, ursprungsland, syfte, metodval och teoretisk ansats presenteras i Bilaga 6, för att ge en bild av kunskapsläget.

2.3. Tematisk analys

2.3.1. Grupptillhörighet, gruppnormer och gruppvåld

Av de artiklar som går att finna kring huliganism och våld inom supporterkultur studerar flera den gruppgemenskap och tillhörighet som både anses vara en anledning till att våldet uppstår men även en effekt som skapas genom våldet.

Piotrowski (2014) reflekterar över hur stigmatisering och marginalisering av huliganer kan vara en fördel för att knyta sociala band inom grupperna, vilket sker genom skapandet av en gemensam värdegrund och förväntat agerande. Studien understryker

att det är viktigt att analysera fältet utifrån huliganernas perspektiv och inte enbart i ett samhällsperspektiv.

Zani och Kirchler (1991) beskriver hur gruppdynamiken inom grupper av risksupportrar kan påverka deras agerande. Hypotesen grundade sig i att om "fanatic fans" identifierade sig starkare med sin klubb än "moderate fans", skulle de mer troligt engagera sig mer i störande beteende. Resultaten pekade på att individer tenderar att bli mer aggressiva när de är del av en social grupp, då beteendet styrs av rådande gruppnormer.

2.3.2. Alkohol som riskfaktor till våld

Pearson och Sale (2011) lyfter hur alkoholkonsumtion och huliganism länge har diskuterats och hur mängden alkohol som supportrar förtär är förenligt med omfattningen av våld. En 15 år lång etnografisk studie, mellan 1995 och 2009, kring vilken effekt dessa nya policys, som ska verka för att kontrollera och reglera alkoholkonsumtion, har fått för effekter för brittiska fotbollssupportrar resulterade i slutsatsen att effekten av införandet av nya policys var låg och påverkade inte alkoholkonsumtionen nämnvärt. Vidare menar de att en sidoeffekt av de nya lagarna gjorde att rivaliserande supportrars våld mot varandra snarare ökade än minskade. Resultatet pekade mot att ökad polisiär och auktoritär närvaro skulle kunna minska stökigheter på arenor men att för att minska huliganismen behövs ytterligare metoder (ibid).

Även Ostrowsky (2014) motsätter sig antagandet att alkoholkonsumtion är en huvudanledning till att supporterrelaterat våld förekommer, och menar att det är en mer komplex fråga än så då de flesta supportrar som förtär alkohol inte utför våldsamma handlingar. Han har studerat hur alkoholanvändning och våldsamt beteende diskuteras och trycker på att för att förstå fenomenet behövs en mer djupgående analys kring de psykologiska faktorer som kan påverka grupp-beteendet bland supportrar (ibid).

2.3.3. Övervakning

Omfattande forskning har bedrivits gällande vilken effekt införande av nya policys som ämnar att minska våldet i samband med fotbollsmatcher har. Testa (2013) har studerat supporterrelaterat våld i Italien och hur införandet av nya lagar påverkat kulturen. Han menar att införandet av rättsliga reformer som ska motverka våldet snarare kan komma att konstruera en bild av alla supportrar som misstänkta våldsutövare. I en senare artikel lyfter han (Testa 2018) vilken inverkan införandet av övervakning, i form av obligatoriska ID-kontroller på arenorna, har fått på supportrarernas liv och upplevelser av att gå på match.

Rycaj och Szczurek (2015) utgår från den polska arenan och diskuterar hur polisens arbete kring våldet på arenorna inte är tillräckligt, då våldet förflyttats bort från arenorna till platser där polisenärvaron är låg. De undersöker hur ökad polisenärvaro även utanför arenorna skulle fungera som metod för att hantera våldet, närmare genom att placera ut poliser bland supportrarerna. Studien diskuterar hur närvaro av poliser bland supportrarerna kan vara positivt i form av kunskapsutbyte för framförallt unga supportrar, men även hur den stängda sociala miljön skulle göra det svårt för en polis att infiltrera den miljön (ibid).

2.3.4. Maskulinitet

Ett flertal studier kring supporterrelaterat våld kretsar kring hur fenomenet kan förstås utifrån maskulinitetsnormer.

Scott (2012) studerar hur den engelska supporterkulturen har vuxit sig starkare inom svensk supporterkultur och präglat utvecklingen av firmakulturen i Sverige. Han lyfter hur framväxten av det postindustriella samhället kan ha hotat bilden av traditionella globala maskulinitetsnormer, och hur huliganism i Sverige, ett land som kan anses sträva efter jämställdhet, kan ses som en effekt mot denna typ av utveckling (ibid). Även Radmann (2014) lyfter vilken inverkan maskulinitet har på supporterrelaterat våld. Han har intervjuat personer som ägnar sig åt våld i fotbollssammanhang och kartlagt hur informanternas självbild förstås utifrån maskulinitetsteorier men även hur deras identitet påverkas utifrån den specifika sociala kontexten (ibid).

2.4. Kunskapslucka

Litteraturöversikten visar att forskning har genomförts på ämnet supporterrelaterat våld och att den bland annat lyfter hur gruppnormer, alkohol och maskulinitet kan påverka supportrarnas agerande både som individer och i grupp. En saknad av hur dessa gruppnormer beskrivs utifrån supportrarnas egna perspektiv upplevs dock, eftersom många studier forskat *om* supportervåldet men inte *med* våldsverkarna. Dessutom upplevs forskningsfältet inte arbeta utifrån ett tydligt teoretiskt ramverk, något som den här studien ämnar att göra genom att lyfta perspektiven i teorin om sociala ritualer (Collins 2008) samt living law (Ehrlich 2002), och behandla de två teorierna tillsammans utifrån ett rättssociologiskt perspektiv för att fånga upp aspekter som inte bearbetats tidigare. Således ämnar studien att fylla den kunskapslucka som finns på ämnet utifrån den teoretiska ansatsen, och att ge perspektiv till supportrarnas egna berättelser.

3. Teoretisk bakgrund

3.1. Sociala ritualer

I sin teori om sociala ritualer jämför Collins (2008, s. 50) religion med den sociala världens livsåskådningar och moraliska krafter. Han framhåller att sociala religioner bidrar med starka uppfattningar om vad som är rätt och fel, men är bara relevanta inom specifika sociala kontexter. Han exemplifierar med att skändning av en Bibel enbart är kränkande för någon som ser den som ett heligt föremål (ibid). När identifikation med en grupp är stark och när den erbjuder tillhörighet och belöningar, anpassar dess medlemmar sig till gruppens normer, regler och värderingar. Att känna starkt för den egna gruppen medför förkastande av andra grupper och deras normer, framförallt om de står i kontrast med varandra. Det stärker känslan av att den egna gruppen är den korrekta, eftersom konkurrerande grupper bevisar att det finns något annat och att de är fel, vilket fungerar ungefär på samma sätt som när en troende medlem i en religion är övertygad om att den egna religionen är den enda rätta och att rivaliserande religioner bör förkastas (ibid).

Att ingå i en social grupp och agera utifrån gruppnormer innebär att känna sig som en del av ett kollektiv som tillsammans besitter ökad gemensam energi, kraftfullhet och

mod. Det får individerna i gruppen att känna sig starkare, delaktiga samt en känsla av att handla utifrån gruppens intresse, vilket kan rättfärdiga handlingar som utförs i grupp. Det medför att individens handlingskraft ökar när den agerar i grupp, vilket möjliggör för dem att utöva handlingar som de inte hade varit kapabla till på egen hand (Collins 2008, s. 51). Gruppens förstärka energi och känsla av att agera utifrån gruppens intresse har en potentiellt farlig aspekt, då gruppen kan övergå till att agera i fanatism. Det exemplifieras av Collins (2008, s. 51) genom beskrivningar av militära trupper som i grupp gett sig ut i farliga strider och riskerat sina liv trots att de som individer inte besuttit något större mod.

För att sociala ritualer ska upplevas som något religiöst, menar Collins (2008, s. 54-55) att det krävs att gruppen är fysiskt samlad, att medlemmarna upplever en gemensam känsla, att de utför ritualiserade handlingar utifrån koordinerade mönster och gester samt att det finns fokus kring ett symboliskt objekt som fäster gruppens själ även när de inte är samlade. Symbolen får en emotionell betydelse för gruppen, och det kan ge medlemmarna en känsla av upprymdhet och styrka som utlöses när gruppen är samlad, men som även bidrar med social energi och solidaritet när medlemmarna befinner sig på varsitt håll (ibid, s. 55). Gruppens heliga objekt kan fungera stärkande för förtroendet mellan medlemmarna, men medför även fientlighet gentemot konkurrerande grupper med ett annat heligt föremål. Eftersom symbolerna är emotionellt laddade, upplevs symboliska brott mot dem kränkande och kan väcka vrede och hämndbegär (ibid, s. 56-57).

Collins (2008, s. 69) poängterar att sociala ritualer kan liknas vid en sekulär religion eftersom de återfinns i alla aspekter av det sociala livet. Vidare resonerar han att individer i sociala grupper vid sidan av rationella val handlar utifrån känslor av solidaritet och från socialt tryck från gruppen (ibid). Sociala ritualer ska i varande studie appliceras för att analysera supporterkultur och idrottsrelaterat våld, samt för att förstå fotboll som en social religion, vilket i kombination med studiens andra teori, levande lag, kan förklara varför det upplevs viktigare att handla utifrån gruppnormer och utöva våld för sitt lag än att följa gällande lagstiftning.

3.2. Living law

I sin teori om levande rätt ifrågasätter Ehrlich idén om att hela lagen och all rättslig information finns i lagtexterna, och beskriver istället ett samhälle genomsyrat av rättspluralism, innebärande att det vid sidan av den formella lagen finns en informell och levande lag, och att dessa existerar jämsides med varandra som två parallella rättssystem (Ehrlich & Ziegert 2001, s. 486, 493). Han framhåller att det är den levande rätten, som återfinns i det verkliga livet, som dominerar och styr samhällliga beteenden, trots att den inte är rättsligt reglerad (ibid). Informella regler och beteendemönster växer fram genom sociala grupperingar och associationer, och kan ha större påverkan på livet än den skrivna lagen (Ehrlich 2002, s. 39) Banakar (2012, s. 17) beskriver teorin i termer av sociala normer som existerar parallellt med rättsregler, där statens formella regler inte nödvändigtvis är överlägsna sociala grupperingars informella regler, eftersom statens lagstiftning enbart är effektiv när den ligger i linje med samhällliga normer. Det råder således en diskrepans mellan den skrivna lagen och sociala normer, vilket återspeglas i socialt beteende (Tamanaha 1993, s. 209).

Grundbulten i living law utgörs av att det existerar flera uppsättningar normer eller regler, vilket återspeglas i människors vardagliga liv, beteendemönster och relationer (Ehrlich 2002, s. 493). Det råder följaktligen rättspluralism, vilket Urinboyev och Svensson (2013, s. 375) framlägger som att människors sociala beteenden formas utifrån flera uppsättningar regler eller normer, där ett socialt och informellt regelverk samexisterar parallellt med den kodifierade statsrätten, vilka även kan kollidera. Källor till regler kan komma från staten, religion, lokala sedvänjor, moraliska koder eller social praktik, vilket kan förstås med hjälp av living law (ibid, s. 375-376). Således är teorin intressant att applicera på kontexten supporterkultur och idrottsrelaterat våld för att förstå varför social praxis i form av våld utövas i fotbollens namn och inom specifika grupperingar. Det blir även intressant i förståelsen kring varför supportrar väljer att agera utifrån gruppnormer istället för den skrivna lagen.

4. Metod

4.1. Undersökningsmetod

En kvalitativ metod har tillämpats för att besvara frågeställningarna, närmare semistrukturerade intervjuer. Valet av en kvalitativ ansats över en kvantitativ var till följd av den flexibilitet som återfinns i kvalitativa intervjuer. Genom att ha en intervjuguide som grund för intervjun men låta samtalet ta den väg som respondenten väljer, öppnar det upp för att respondenten fånga upp viktiga aspekter om ämnet som forskarna kan ha missat (Bryman 2018, s. 561).

Eftersom intervjuerna är semistrukturerade har de följt en huvudsaklig intervjuguide, se Bilaga 7, som anpassats till respektive respondent beroende på deras koppling till supporterklubben och de tidigare handlingar som bevitnats och/eller genomförts kopplat till sitt supporterskap. Under intervjuens gång har författarna låtit samtalet styra, inte alltid följt ordningen på frågorna i intervjuguiden och lagt in följdfrågor för att fånga upp respondenternas olika perspektiv (Bryman 2018, s. 563). Intervjuguiden är skriven utifrån olika teman, för att fånga upp alla aspekter av frågeställningen, syftet och teorierna som ligger till grund för studien. Intervjuguiden innefattar en stor uppsättning frågor för att kunna anpassa intervjun utifrån respondenternas erfarenheter inom supporterskapet, med flera förslag på följdfrågor men utan någon ambition om att ställa samtliga frågor. En fördel med den typen av intervjuer är att de kan ge en bredare förståelse för fenomenet då fler perspektiv kan fångas upp under intervjuens gång (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022, s. 60). Därför ansågs semistrukturerade intervjuer vara ett fördelaktigt metodval för studien.

I intervjuernas inledningsfas presenterades studiens syfte, genomförande och tillvägagångssätt återigen för respondenterna, och de fick aktivt ta ställning till huruvida de gav fortsatt samtycke till medverkan. De gavs möjlighet att dra sig ur, och även efter avslutad intervju fick de möjlighet att ställa frågor och bekräfta sin medverkan. Att samtycke gavs muntligt snarare än skriftligt grundar sig i en bedömning i samråd med handledare och i enlighet med den samhällsvetenskapliga fakultetsstyrelsens riktlinjer (Lunds universitet 2023), där skriftligt samtycke inte ansågs lämpligt eftersom

inhämtning av sådan information från den gruppen respondenter skulle tvinga dem att röja sin identitet inför studiens uppsatsförfattare.

Intervjuerna genomfördes digitalt över Zoom, vilket valdes mot bakgrund av en strävan att få geografisk spridning på respondenterna, samt då resurser för att resa runt i Sverige för att genomföra intervjuer inte fanns till följd av studiens omfattning. Respondenterna fick själva välja om de ville delta med kameran på eller av, vilket ökade deras möjlighet att förbli anonyma eftersom de inte behövde visa sig eller uppge sitt riktiga namn. Respondenternas utökade trygghet inför att vara anonym även inför studiens författare kan ha ökat deras tendens att våga prata om våld och stigmatiserande ämnen. Möjligheten att delta i den miljö respondenten känner sig trygg kan bidra till en mer avslappnad intervju (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022, s. 71-72). Vid genomförande av digitala intervjuer kan det dock vara svårare att uppfatta kroppsspråk, men då fokus låg på respondenternas berättelser och inte hur det formulerades ansågs intervjuformen vara bäst lämpad för genomförandet. Efter varje genomförd intervju har de inspelade ljudfilerna transkriberats, vilket har skett i närtid för att kunna radera den lokalt lagrade ljudfilen så fort som möjligt.

4.2. Urval

Urvalet i studien utgörs av ett kriteriestyrt urval, där kriterier för att medverka har formulerats för att hitta de urvalspersoner som kan gynna studiens syfte på bästa sätt (Bryman 2018, s. 497). Kriterierna som ställdes upp för medverkan utgjordes av att respondenten behövde vara 18 år fyllda, vara eller tidigare varit en aktiv supporter för ett allsvenskt fotbollslag och varit delaktig i eller bevittnat något våldsamt i förhållande till sitt supporterskap.

För att nå ut till intresserade respondenter formulerades inlägg på diskussionsforum som haft tydligt fokus på fotboll och supporterskap, däribland forum för allsvenska lag på Svenska fans, Twitter, Reddit, Flashback, Facebook och Discord. Inläggen var informellt och koncist formulerade för att väcka intresse samt för att inte betraktas som spam, se Bilaga 8 och 9. Inläggen hänvisade till en mer formellt och utförligt beskriven intresseanmälan i form av ett Google Formulär, se Bilaga 10, som förklarade studiens syfte och etiska överväganden. De som valde att lämna sin mejladress, totalt 21 stycken,

blev kontaktade för att boka en intervjutid och blev återigen informerade om studiens syfte och samtycke. Samtliga forum är öppna för alla och bedöms utgöras av ett stort antal besökare, varför det låga antalet intressenter inte kan antas ha blivit påverkade eller upplevt påtryckningar till medverkan. Sju personer bokade in intervjuer, vilket innebär ett bortfall på 14 personer. Ytterligare fyra respondenter deltog efter att de via tips från personliga kontakter tillfrågats om medverkan. Även de fick ta del av informationen som fanns i formuläret. Bortfallet kan bero på flera saker, bland annat inkom svar från en person som insett att hen inte uppfyllde kriterierna, och en annan drog tillbaka medverkan på grund av tidsbrist.

4.3. Etiska överväganden

Till följd av studiens karaktär, där ett flertal av respondenterna vittnar om olagliga handlingar som de utfört eller bevittnat, är etiska överväganden av största vikt. Studien följer därför de huvudkrav som ställs på forskning enligt Vetenskapsrådet, vilket innefattar informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet (Lindstedt 2019, s. 51). För informerat samtycke krävs att respondenterna blir informerade om studiens syfte och innebörd, ger samtycke för medverkan och deltar frivilligt (Eldén 2020, s. 84), vilket respondenterna informerades om i intresseanmälan, se Bilaga 10, för att säkerställa deras vilja att delta. Innan intervjuerna inleddes lästes återigen studiens syfte upp samt de forskningsetiska principer som studien bygger på, se Bilaga 7. Därefter fick respondenterna samtycka till deltagande och inspelning av intervjun, samt bekräfta att de var införstådda med upplägget. Det gjordes även tydligt för respondenterna att de när som helst under processen kunde dra tillbaka samtycke och att de inte behövde svara på frågor, utan att behöva motivera varför.

Vidare beslutades att koda samtliga respondenters namn till fiktiva namn, i syfte att kunna särskilja respondenterna utan att ange deras identitet. Uppgifter från intervjuerna som värderats vara särskilt känsliga har kodats eller strukits för att säkerställa anonymitet. Det beslutades även att inte använda dikteringstjänster eller AI-transkribering, för att inte dela ljudfilerna med externa aktörer.

Att respondenterna deltar frivilligt i studien och utan påtryckningar är ytterst viktigt. Inlägg som publicerats på diskussionsforum, se Bilaga 8 och 9, är informellt skrivna för

att väcka intresse, och innehåller formuleringar som understryker författarnas tacksamhet inför den tid och kunskap som intresserade respondenter skulle bidra med, något som även Eldén (2020) framhåller som värdefullt vid rekrytering av dessa slag (ibid, s. 88-89), även om det kan anses påtryckande. I intresseformuläret, se Bilaga 10, möttes respondenterna av mer formellt språk och information kring studiens syfte och upplägg för att säkerställa att de fick den information som behövdes för att uppfylla kriterierna för forskningsetikens informations- och frivillighetskrav.

4.4. Validitet och reliabilitet

Reliabilitet och validitet är viktiga delar i forskningssammanhang för att säkerställa kvaliteten på forskningen. Reliabilitet kan beskrivas som att studien ska kunna upprepas och uppnå samma resultat och validitet att studien mäter det som avses att mätas (Bryman 2018, s. 465). Inom kvalitativ forskning diskuteras ofta användningen av dessa begrepp utifrån extern och intern reliabilitet och validitet (ibid).

Extern reliabilitet syftar till att studien ska kunna upprepas av en annan forskare, vilket kan vara utmanande inom kvalitativ forskning då den sociala kontext som forskningen genomförs i kan vara svår att replikera (Bryman 2018, s. 465). För att öka studiens externa reliabilitet har fokus legat på att vara transparenta med metoden och tillvägagångssättet, genom att exempelvis dela inlägg, intresseanmälan och intervjuguide som bilagor, se Bilaga 7-10. I resultatet har citat från intervjuerna inkluderats för att öka transparens och extern reliabilitet. Den interna reliabiliteten stärks genom att båda författarna till studien varit ense om hur materialet ska tolkas och tillsammans diskuterat studiens delar så att tolkningar av resultatet överensstämmer.

För att uppnå extern validitet ska forskningen kunna överföras till andra sociala miljöer (Bryman 2018, s. 465). Då studien i fråga berör en relativt sluten grupp kan det vara svårt att generalisera den sociala miljön som är supporterkultur till en annan kontext, men kopplingar kan dras till liknande grupperingar i andra sociala miljöer och kontexter. Den interna validiteten stärks genom att teorier, metoder och begrepp som används i studien är tydliga och överensstämmer med resultatet för studien (Bryman

2018, s. 466). Det uppnås i den här studien genom att jobba nära materialet för att skapa förståelse för det som undersöks och dess sociala kontext.

4.5. Analysmetod

För att analysera de transkriberade intervjuerna har en kvalitativ innehållsanalys genomförts. Syftet med analysmetoden är att kategorisera en stor mängd text för att förse kunskap och förstå fenomenet den undersöker (Hsieh & Shannon 2005, s. 1278). Kvalitativa innehållsanalyser kan delas upp utifrån tre perspektiv: konventionell, riktad och summativ (ibid). Den här studien har arbetat utifrån en riktad innehållsanalys, vid ett riktat angreppssätt låter forskaren en redan existerande teori styra definieringen av forskningsfrågan och kodningen av materialet. Den initiala kodningen utgår från en mer strukturerad process än den konventionella, då huvudteman och kontext finns innan påbörjad analys (ibid, s. 1281).

Analysen initierades genom definiering av huvudteman som sedan, genom djupläsning av det transkriberade materialet, markerats ut i texterna för att i senare steg kodas om till nya teman. De initiala huvudteman som användes för studien är definierade utifrån valt teoretiskt ramverk, och bestod av sociala ritualer och levande lag. Dessa definierades sedan till de teman som finns presenterade i det empiriska materialet. I studiens diskussionsdel presenteras de slutgiltiga teman som används i den tematiska analysen. Analysmetoden motiveras med att materialet utgör mycket text och genom kategorisering och kodning kunde materialet bearbetas på ett naturligt sätt för att få en god överblick över allt material.

5. Resultat

5.1. Deskriptiv kartläggning över respondenter

Totalt deltog elva respondenter i studien, varav tio män och en kvinna. Åldersspannet bland respondenterna är mellan 22 och 67 år. Respondenternas klubbtilhörighet återfinns hos Djurgårdens IF, Hammarby IF, IFK Göteborg, Malmö FF, Helsingborgs IF och IFK Norrköping. Således är de största klubbarna och de klubbar med störst supporterklubbar och flest huligananhängare (Deogan 2011, s. 52; SOU 2012, s. 60)

representerade, med undantag för AIK, se Bilaga 11. För presentation av respondenterna, se Bilaga 12.

Studiens respondenter utgörs både av supportrar som utövat våld och av supportrar som inte har det. Valet att inkludera flera typer av supportrar grundar sig i en strävan att fånga upp flera aspekter av supporter-kulturen, samt att förstå hur våldet upplevs både för de som utövar det och de som bevittnar det. Således är flera sidor av supporterskapet viktiga att beröra för att förstå supporter-kulturen och fotbollsvåld i sin helhet.

5.2. Empiriskt material

5.2.1. Gemenskap, identitet och tillhörighet

Gemensamt för samtliga intervjuer är den starka gemenskap som supportrarna upplever att de funnit genom sitt supporterskap. Gemenskapen ser däremot ut på olika sätt för de som är organiserade eller bara går på matcher med sina vänner. Bland de supportrar som utövat våld i samband med fotboll, beskriver samtliga hur de alltid står upp för varandra och skyddar sin egen gruppering.

Vi hjälper varandra i alla lägen, det spelar ingen roll om det är familj, pengar eller om det har hänt något. Folk ställer alltid upp, vilket man kanske inte haft tidigare. (Arvid)

Elias återger hur han inte längre umgås med personer från sin tid som supporter men att han vet att han alltid kan ringa dem och att de skulle svara oavsett. Även Joel framhåller att han ser grupperingen som en familj och att de erbjuder varandra stöd i form av husrum, pengar och social support. Gemenskapen är dock inte alltid given. Några supportrar vittnar om hur det kan vara svårt att ta sig in i gemenskapen, framförallt inom firmorna. Bland de supportrarna finns det ofta förväntningar på ens beteende inom gruppen, och supportrar kan behöva bevisa sig själva innan de blir fullt accepterade i gruppen. Elias berättar att han hade lätt att komma in i gruppen, något han tror beror på det våldskapital han besatt sedan tidigare, men också för att han tyckte det var kul och visade framfötterna i slagsmål. Väl inne i gemenskapen är den stark, och beskrivs av bland annat Elias och Joel som ett brödraskap som kan vara svårt att hitta lika stark i andra sociala kontexter. Adam och Peter, som inte är organiserade

inom någon supporterförening, menar att det finns en välkomnande gemenskap mellan alla supportrar, men att den är starkare inom grupperingarna. Anders känner en grupptillhörighet tack vare sitt supporterskap, en grupp av människor som han känner tilltro till. Även Sam lyfter en stark gemenskap och kärlek i att alla brinner för samma sak, vilket har skänkt honom vänner som han menar att han troligtvis aldrig hade träffat annars. Det som drar Rebecka till läktaren är den gemenskap hon känner med de andra fansen. Hon berättar att hon sökte sig dit för att hitta en samhörighet. Jesper, som har sett våldsamma grupperingar på läktaren, beskriver deras sammanhang som följande:

Alltså det är liksom en viss homosocialitet som finns i den här gruppen där, liksom, det är ett skapande av ett "vi" som ju är otroligt tilltalande för alla egentligen. Jag tror att- eller, jag är väl av uppfattningen att de flesta vill ha ett "vi". Man vill vara del av en grupp. (Jesper)

Sammanfattningsvis framgår det att de flesta supportrar söker sig till supporterskapet för gemenskapen, men att de får tillbaka den på olika sätt. Några får den genom att stå på läktaren och andra genom att organisera sig, där en del grupper även slåss tillsammans. Det blir tydligt i intervjuerna vad gemenskapen bidrar till för de supportrar som ingår i studien, där det finns en stark inneboende vilja att tillhöra en grupp och att få vara en del av något större. Ett flertal respondenter berättar hur de söker en identitet genom sitt supporterskap. Några av dem trycker på att supporterskapet är en livsstil och inte bara en hobby, exempelvis Arvid. För Adam är hans lag hela hans identitet, och han associerar sig med en viss syn på livet, inte bara fotbollen som spelas på plan. Han tror att identiteten som supporter för sitt lag kommer att finnas med honom hela livet.

Jag har sagt det, jag skiter i vad mina barn är, om de är gay, HBTQ, trans, jag skiter fullständigt i, det enda jag bryr mig om är att de måste vara [lagtillhörighet], i övrigt får de välja helt själva. (Adam)

Det är en stark del av min identitet och vem jag är, nu är jag oreligiös men att vara [lagtillhörighet] är det närmsta jag kommer till en religion. (Adam)

Adam fortsätter med att han tror att även de supportrar som ägnar sig åt våld letar efter en identitet, och att de som är där för att bråka hade gjort det i någon annan kontext om

inte för fotbollen. Både Sam och Rebecka nämner också "vi:et" som kommer genom supporterskapet. Sam beskriver det som att tillhöra ett kollektiv och Rebecka menar att hon hör ihop och känner en stark koppling med andra med samma lagtröja. Elias berättar att han formade sin identitet utifrån att han var fotbollshuligan, och att det var häftigt att tillhöra en grupp med andra män som slogs tillsammans.

Nej, men det var en identitet för man var i den åldern, liksom 16-17, då man är lite osäker på vad man själv är och som sagt, jag ville ju bli fotbollshuligan, så jag formade ju min identitet efter det.

(Elias)

5.2.2. Gruppnormer och förväntningar

Inom de olika grupperingarna finns förväntningar på hur supportrarna ska agera och inte agera. Elias upplevde starka förväntningar på sig från firman han var medlem i. I början var han motiverad att slåss, men när motivationen svalnade var det svårt att dra sig ur på grund av gruppens förväntningar på honom. Han berättar om en händelse där han kände press på att utföra en sak, som han gjorde för att vara lojal mot sin grupp, något som han i efterhand ångrar då han upplevde att de gick över gränsen. Förväntningarna sträckte sig även till de aspirerande medlemmarna till firman, vilka inte alltid lever upp till de förväntningarna som ställs.

Men de är inte där för att slåss, och ibland blir det uppenbart liksom när det väl händer någonting, att det finns personer som backar eller springer därifrån så att ja, det är ju inte alla som blir accepterade. (Elias)

Joel och Mårten upplever däremot inte att det finns särskilda förväntningar på en, utan menar att de agerar på instinkt och utifrån att de själva vill. Dessutom är beteenden på matcher och utanför arenan något som blivit en vana. Rebecka upplever inte att det föreligger samma förväntningar på tjejer att slåss. Däremot finns förväntningar på att stå upp för sitt lag. Sam och Adam framhåller att de som står i klacken förväntas stötta laget och bidra till stämningen genom att sjunga med i hejramsorna och inte använda telefonen. Anders berättar att det är just engagemanget, gemenskapen och hejramsorna som han upplever som det finaste med supporterskapet. Sam tror att det finns starkare förväntningar inom firmorna, framförallt bland de yngre. Där måste de visa vad de går för, för att bevisa att de har en plats i firman.

Enligt flera respondenter är jargongen mellan supportrarna stundtals väldigt hård. Anders berättar att det oftast är god stämning mellan supportrar men att många betar sig olämpligt vid tillfällen. Sam, Johan och Rebecka lyfter att jargongen på läktaren och mellan supportrar ofta är grabbig och macho. Rebecka tror att det är gamla normer som lever kvar, och att fotbollen blir ett sätt att få utlopp för machokulturen. Elias beskriver miljön som destruktiv och negativ, och Johan upplever att det inte finns utrymme inom kulturen att visa sig svag. Som en effekt, men också orsak, av dessa förväntningar skapas starka gruppnormer inom grupperingarna.

Något de flesta supportrarna i studien är överens om är att det alltid finns ett rivaliserande lag som de tycker mindre om. Gemensamt för respondenterna är att de svarat ett geografiskt närliggande lag på frågan om vilket lag de tycker minst om. Det finns ofta en lång historia av rivalitet mellan lagen, och många håller med om att rivaliteten behövs, eftersom hatet mot en annan grupp stärker gemenskapen inom den egna gruppen. Elias lyfter att han inte tror att hans lag hade haft någon firma om inte andra lag hade det. När ett lag startar en firma och snor halsdukar, mössor och banderoller från ett annat lag så vill de andra ge igen, och då blir det tävlingsinriktat och rivaliteten föds och reproduceras, enligt Elias. Sam medger att fotboll inte vore lika kul utan rivalitet, eftersom det är en stor del av charmen med supporterskapet. Mårten berättar att han lärt sig från barnsben att ogilla det närliggande laget. Jesper uttrycker rivaliteten som nedan.

Nu går det ju skit för [fotbollslag] men liksom, det finns inget som gör mig så glad som när det går skit för [fotbollslag]. Jag har verkligen ingenting till övers för dem. (Jesper)

Även Rebecka anser att det är naturligt med rivalitet i närområdet, då supporterkulturen bygger på det. Hon menar att hon skolats in i det och att rivaliteten växer allt mer med åren. Hon vill att det ska gå dåligt för de andra närliggande lagen, men inte så dåligt att de åker ur Allsvenskan för då skulle de inte mötas längre. Gemenskap inom den egna gruppen bygger på att det finns en annan grupp att ställas mot. Vidare liknar Jesper den starka rivaliteten mellan de allsvenska lagen med ett omvänt kylskåp:

(...) det omvända kylskåpet, liksom. För att värmen ska bevaras inåt måste man rikta kyla utåt.
(Jesper)

Rivaliteten mellan lagen tar sig uttryck på flera olika sätt. Elias lyfter att det till stor del handlar om att hämnas. Joel säger att om någon skulle elda hans laghalsduk så skulle han slå ned den personen. Flera av respondenterna uttrycker att de hade blivit ledsna, arga eller provocerade om en sådan aktion hade utförts på något som representerade deras lag. Sam och Mårten menar att ilska väcks eftersom handlingen är förnedrande. Johan uttrycker att det handlar om att göra narr av ett annat lag snarare än själva handlingen i sig. Sammanfattningsvis tyder svaren från respondenterna på att rivalitet är en viktig del av supporterkulturen, och reproduceras genom supporterna.

Samtliga våldsutövande respondenter vittnar om oskrivna regler gällande deras agerande i våldsamma situationer, och den kodex som firmor och grupperingar följer. Den som bryter mot kodex kan riskera sitt medlemskap. Joel berättar att det förekommer att tjejer är med och slåss, men att han själv aldrig skulle slå en tjej. Han berättar också att medlemmar i hans gruppering kan bli utröstade om de betar sig illa eller missköter sig. Enligt honom är det otänkbart att polisanmäla någon, istället är det "öppen häxjakt" där vem som helst får hämnas. Elias och Arvid berättar att det kan bli tal om uteslutning för den som bryter mot reglerna, vilka främst handlar om att inte prata med polisen samt brott mot kvinnor och barn. När sådana brott begås inom den egna grupperingen, hanteras det internt.

Så att ja, då fixade vi det på vårt sätt. (Elias)

Arvid pekar också på att det ställs särskilda krav på deltagandet, och framhåller att det inte är accepterat att backa när det sker en sammandrabbning. Även de som aspirerar till att bli medlem måste dyka upp, träna och inte ha attityd mot fel personer inom gruppen. Mårten och Johan berättar att en viktig del av hederskodex är att aldrig sparka eller slå på den som ligger ned eller någon som inte är med på det. Johan berättar om en supporter för ett lag som betett sig illa och inte längre är välkommen på läktaren.

Enligt Rebecka är det inom ultraskulturen en oskriven regel att tjejer inte är med, varför det som tjej är svårt att bli accepterad inom den kontexten. Det är däremot låg tolerans angående brott mot kvinnor. Både hon och Sam lyfter att supporterkulturen inte accepterar spioneri mot andra grupperingar eller att läcka information.

5.2.3. Rättspluralism och rättspatos

Flera av studiens respondenter berättar om begångna lagöverträdelser i form av våldsbrott, upplopp, bengalbränning, illegal maskering och att kasta föremål mot andra. Det framkommer från de som utövar våld, att de sällan mottar negativa eller ifrågasättande reaktioner för sitt handlande. Johan framhåller att våld mot andra huliganer inte ifrågasätts, eftersom de är med på premisserna.

[...] om man är en huligan så har man lite indirekt i princip accepterat vissa omständigheter. Men liksom vanliga barnfamiljer har inte med saken att göra. Eller, inte bara barnfamiljer, vanliga familjer också egentligen. (Johan)

Även Joel påpekar att så länge hederskodex följs finns det få övertramp som kan begås gentemot andra våldsutövande supportrar.

[...] man kanske har gjort någon illa eller nånting, men sen så får man ju tänka liksom att alla är ju där för samma grej liksom. Går du in och börjar hetsa och är en del av det communityt eller vad man ska kalla det, ja, då får du ju skylla dig själv, då har du ju valt det själv. (Joel)

Rebecka, som umgås med ultrasgrupperingar, framhåller att våldsbrott mellan olika våldsutövande supportrar inte är något som väcker starka reaktioner inom supporterkulturen.

Asså om det är fotbollsrelaterat, så här, "aa den här [lagtillhörighet] spöade på en [annan lagtillhörighet]", då lyfter ju ingen på ögonbrynen, även om det var fult spel och även om de hoppade på fem mot en, för att [fotbollslag] hoppade ju på fem mot en veckan innan. [...] Då har man ju gjort det för laget. (Rebecka)

För några av de våldsutövande supportrarna är lagstiftningen och polisiär närvaro något som spelar roll. Johan blev under sin tid som huligan gripen flera gånger, och insåg att

återkommande lagbrott inte var förenligt med hans ambitioner om studier och karriär framöver, samtidigt som reflektioner över de utförda handlingarna kom i efterhand.

Men jag tror inte att det är många som reflekterar över att de bryter mot lagen. Man tänker väl mer att "han är ju också huligan så han får bara ta det". Det är ju inte misshandel om någon annan slår första slaget (Johan).

Hans upplevelse är dock att många inte identifierar sina våldsbrott som misshandel, eftersom slagsmålen sker under rättvisa premisser gentemot likasinnade, och tillägger att de som inte har högre ambitioner i livet kanske inte bryr sig om att hamna på fel sida av lagen. Rebecka har upplevt att hennes vänner i ultrasgrupperingar ibland avstår från slagsmål för att undvika att åka fast. För Joel, Elias och Mårten ligger tankar om lagen långt bort när de befinner sig i slagsmål och agerar i stundens hetta. De vet om att deras handlingar är olagliga, men menar att det inte är något som stoppar dem från slagsmål eftersom det upplevs viktigare att stå upp för laget. Mårten menar att han inte hade det konsekvenstänket när han var ung, och Joel resonerar att den som tänker på lagen eller att bli gripen inte bör slåss från första början. Däremot förekommer reflektioner om att våldet egentligen inte är bra, att det ibland gått för långt eller riktats mot fel personer. Arvid poängterar att lagar är bra och behövs, men menar att något brott inte begåtts när slag utdelas mellan supportrar som är med på det, trots att uttalat samtycke inte föreligger. Även pyroteknik, illegal maskering och motstånd gentemot ordningsmakten är handlingar som flera respondenter rättfärdigar genom att framhålla att de inte värderar den delen av lagstiftningen högre än de funktioner som dessa handlingar fyller. Bengalbränning är något som även flera respondenter som tar avstånd från våld lyfter fram som en viktig och stämningshöjande del av läktarkulturen.

När respondenterna diskuterar huliganismens hederskodex blir det tydligt att handlingar bedöms utifrån vad som anses vara "rätt och fel" snarare än huruvida det är förenligt med lagstiftningen. Av samma anledning är det helt uteslutet att polisanmäla eller samarbeta med rättsväsendet. Rebecka exemplifierar med en person som ställde upp i rättegång efter att ha blivit misshandlad, och framhåller att han inte längre är välkommen på läktaren. Joel beskriver det som en häxjakt.

Då är det fri häxjakt på den jäveln. (Joel)

På frågan om hur relationen till rättsväsendet ser ut från supportertrarnas perspektiv är de flesta respondenterna skeptiska. Johan beskriver att den hatfyllda relationen handlar om intressen som står i konflikt med varandra.

De flesta gångerna är det bara en väldigt dålig relation. Liksom, det enda supportrar vill göra, eller asså de dåliga supporterarna, är att busa, slåss, bränna saker, allt som är olagligt. Och då är ju polisen där för att se till så det inte händer. Eh, så det blir ju lite cat and mouse liksom. Nej, så det är en dålig relation, absolut. (Johan)

Joel beskriver relationen som bristfällig. Han har själv blivit gripen flera gånger, men menar att poliserna borde ha viktigare saker att ägna sig åt. Även Johan anser att polisens ingripande försvagat hans tillit och respekt gentemot polisen.

Jag har själv blivit misshandlad av polisen. Många, många gånger. Och man har hatat, och hatat på dem efteråt. Så vissa, asså, 99 procent av fallen har det absolut varit mitt fel, och vissa gånger har det inte varit så. Eh, och då har jag blivit grovt misshandlad. Med batonger och allt möjligt. Ehm, men eh, det är ju mer supportertrarnas fel för polisen är ju där för att skydda samhället och omgivningen ju, och vi är ju egentligen där för att förstöra det. (Johan)

Trots att det råder en negativ syn gentemot poliser inser de flesta att många situationer hade spårat ur utan dem, eftersom de kan avbryta slagsmål innan de eskalerar, berättar Mårten och Johan. Adam och Peter resonerar att polisens insatser mot huliganism har försvårat öppet våld mellan supportergrupperingar, vars slagsmål förflyttats till avlägsna platser, något som Arvid, Johan och Elias upplevt. Eftersom polisen blivit bättre på att hålla isär grupperingarna, behöver de planera sina slagsmål för att undkomma polisen.

[...] även om man tänker att "vi ska hitta en jävla park långt åt helvete", så vet ju polisen redan om det många gånger så de står ju där redo på plats nästan. [...] det är svårt egentligen att komma i slagsmål många gånger. Det är rätt svårt. För polisen är ju där överallt. Vilket är positivt för de kan ju stanna mycket problem. Men så tänker man ju inte då. (Johan)

Flera respondenter lyfter det faktum att våld ibland riktas mot polisen istället för mot andra supporterfirmor. Adam menar att det handlar om att polisen misslyckas med sitt

uppdrag att lugna situationer och att missnöje uppstår när bråksugna supporterpoliser har en våldsam inställning från början. Rebecka och Elias beskriver polisvåldet i termer av en gemensam fiende för supporterarna, men framhåller även att polisen har en tendens att skapa hätsk stämning.

[...] det är ju allmänt känt liksom att fotbollshuliganer med uppsåt då går ihop och attackerar poliser och trakasserar och slänger glåpord och så vidare så att poliserna är också en utav fotbollshuliganernas stora fiender utöver andra firmor och så, så är ju polisen då också en, en fiende som man inte vill samarbeta med eller ha någonting med att göra. (Elias)

5.2.4. Omgivningens perspektiv på våld

För de supportrar i studien som aldrig utövat våld i relation till fotboll återberättar samtliga att de bevittnat bråk eller oroligheter av olika slag, antingen att det blivit stökigt på läktaren eller att supportrar hamnat i slagsmål före eller efter match, men att det inte är några problem att hålla sig utanför det. Adam påpekar att det är lugnare på läktarna idag än när han började gå på fotboll, och Jesper poängterar att våldet förflyttats till specifika kretsar, vilket gör det tryggare för supportrar som står utanför firmamiljön. Peter menar att andelen kvinnor och barn på läktaren kan ha en lugnande effekt på stökiga män. På frågan om huruvida de känner sig rädda under en match svarar de flesta att de sällan skräms av våldet, eftersom de inte upplever att de påverkas eller riskerar att bli indragna. Däremot uppger samtliga att de inte skulle avbryta ett slagsmål, såvida det inte är nödvändigt, eftersom det kan leda till att själv bli utsatt för våld. Jesper säger att det kan upplevas obehagligt att bevittna någon få en smäll på läktaren, men att det är en del av kulturen att tillrättavisa varandra. Adam resonerar enligt följande:

Jag skulle dra därifrån, jag är ingen fighter någonstans, jag skulle bara själv bli skadad. Jag har inte heller någon vilja att försöka skada någon annan utifrån vilken klubb de supportrar. (Adam)

Rebecka skräms inte av de slagsmål som förekommer runt henne. Hon menar att det hör till att det blir stökigt och tycker snarare att det är spännande.

Det är ju kul att se, och det är ju kul att vara där, för jag gillar när det blir lite hetsigt. Men jag är också ganska bra på att backa undan typ, för jag vet också om att "går jag in i mitten nu så kommer jag absolut få ett slag". (Rebecka)

Eftersom hon är tjej riskerar hon inte att bli offer för våldet såvida hon inte ger sig in i mitten. Av den anledningen känner hon sig tryggare när hon befinner sig i närheten av en sammandrabbning än när polisen är på plats, eftersom de inte utgår från supporterarnas hederskodex. Även Jesper framhåller att fotbollsvåldet är något som fascinerar honom, även om han inte lockas att delta. Att andra ägnar sig åt våld stör honom inte, då han menar att han kan rationalisera bort de anledningar som kan tänkas ligga bakom. Peter har tidigare varit närmare våldet, men nyfikenheten dog snabbt och när han insåg att det inte lockade honom drog han sig undan.

Sam och Rebecka påpekar att bengalerna är en större orosfaktor än våldet, när människor som håller i dem inte vet vad de gör, även om de egentligen är positivt inställda till bengaler då de har en viktig funktion i att höja stämningen på arenan. Anders är skeptisk till bengaler, och menar att han blir förbannad snarare än rädd då han inte tycker att pyroteknik, hat eller skällsord hör hemma inom idrotten. Han menar att det förstör fotbollen och att delar av läktaren inte är där av rätt anledning. Trots känslan av trygghet framkommer flera exempel av obehagliga och våldsamma händelser under intervjuerna. Sam berättar om ett tillfälle då våldet kom nära och skedde under fel premisser.

[...] då stormade ju då [fotbollslag] vår platsanläggning, liksom familjplan. [...]. Och det kändes inte alls bra på något sätt för att i vanliga fall brukar man få en hint om att de ska ses på en viss plats och tid och göra upp, men nu var det helt oplanerat och de stormade liksom en familjedag där det är barnfamiljer, så det kändes bara extremt onaturligt och fegt. Och det är väl då också jag kan tycka att jag kände mig ganska otrygg, för att våra värstingar inom [lagets firma] som säger att de ställer upp för allt och alla i alla väder, de sprang och gömde sig först av alla, så det kändes inget bra alls. Under de premisserna kändes det inte fair någonstans, utan extremt fegt och jag fattar inte varför man väljer att attackera när man vet att det finns barn och barnfamiljer i närheten. Nej, det var bara helt idiotiskt. (Sam)

Rebecka lyfter ett möte med ett rivaliserande lag, där hon menar att den hätska stämningen eskalerade när supportrar sprang över läktaren och kastade stolar och

bengaler. Adam berättar om när han och en kompis tog pendeltåget hem från en bortamatch och en man med ett hakkors intatuerat ropade "leta upp [Adams lagtillhörighet], vi ska spöa skiten ur dem", vilket gav upphov till panikkänslor. Även dödsfallet i Helsingborg, där en Djurgårdssupporter dog till följd av misshandel, är en händelse som flera respondenter lyfter. En respondent¹ var på plats i Helsingborg den dagen, och berättar att händelsen haft stor påverkan på hen och fått hen att reflektera över fotbollsvåldet. Idag väljer hen att inte längre åka på bortamatch till Helsingborg.

Det är ganska, vad ska man säga, otäck stämning då under den matchen. Man känner obehag och så, gentemot Helsingborg i det här fallet varje gång man ska möta dem eller man åker dit, eh, just för att man blir påmind om den händelsen och det finns fortfarande väldigt mycket hat. Inte just mot den klubben, men just mot den aktionen. Och man vet aldrig riktigt, så här, ja... som jag sa, det finns folk som vill hämnas. Just den där aktionen, och man vet liksom inte riktigt vad som kommer hända nästa gång man möter just den klubben, till exempel. (Respondent 1)

Just dödsfallet i Helsingborg är ett tillfälle som en ytterligare respondent beskriver som det enda tillfället då hen känt sig riktigt rädd.

Det är nog första och enda gången jag har varit rädd på en fotbollsplan. För då gick ju ryktet att de skulle döda någon av oss också. [...] Och då kändes det som att nu, nu, nu... asså, det här är too much. [...] Djurgården ville ju döda en av oss, och de skiter i om det är en pensionär eller om det är en aktiv supporter. Det var de ryktena som gick. (Respondent 2)

En annan av respondenterna upplevde det som att hen fick ytterligare en anledning att slåss.

Jag tyckte att det var tråkigt. Ja, tråkigt vad som hade hänt liksom, men samtidigt så tyckte jag att det var kul, för att då fick man ju nu en anledning, liksom, nu börjar det hända grejer. Jag tyckte att våldet var mycket, alltså våldet, och allt det där runt om var ju mycket mer, var ju roligare än själva fotbollen. (Respondent 3)

I samtal om våldets påverkan svarar samtliga respondenter att det inte avskräcker dem från att gå på fotboll, då passionen är stark och risken att drabbas låg. Sam berättar dock

¹ Respondenternas namn har i denna del valt att tas bort helt för att inte kunna härledas tillbaka till vilket lag de är supportrar för. Därmed kommer de tre respondenter som refereras här kallas Respondent 1, Respondent 2 och Respondent 3.

att han har flera vänner som avstår från att gå på derbymatcher i rädsla för våldet som kan uppstå före och efter match. För Sam är hans lagtillhörighet en livsstil som han anpassar sitt liv utifrån, och det skulle krävas att någon nära anhörig blir skadad eller dör för att han skulle hålla sig borta från fotbollen. Anders säger att han vet flera i hans ålder som inte längre går på matcher eftersom de tycker att förekomsten av bengaler och bangers förstör. Han hindras inte från att gå på fotboll i dagsläget, men om läget eskalerar skulle han kanske tänka om.

Ja, just nu hindrar det väl inte mig så jättemycket, men kommer det att fortskrida i allt högre takt så att det tilltar med ordkvädningsorden och de här raketerna och med bangers och bengaleldarna, då överväger jag starkt att inte gå dit, alltså, för då känner jag att måttet är rågat.
(Anders)

5.2.5. Förekomst av våld

Bland de informanter som utövat eller utövar våld i egenskap av fotbollssupporter, framkommer olika förklaringar och motivationer. Johan, som egentligen aldrig haft något intresse för fotboll och som kommer från en trygg bakgrund, beskriver det som ett sätt att testa sina gränser. När han började slåss tillsammans med huliganer öppnade det upp för nya umgängen, men det satte press på honom att slåss och bevisa sin plats i sammanhanget.

Det märkliga är att man vill ju alltid att något ska ske på fotbollsmatcherna, så man letar ju alltid efter slagsmål. Både innan och efter. Speciellt innan. (Johan)

Även Arvid beskriver att han lockades till de nya kretsarna av nyfikenhet, och upptäckte att han alltid hade grabbar som backade honom så länge han presterade. För honom var det ett sätt att bevisa både andra och sig själv vad han gick för. Elias fick genom våldet tillgång till en ny gemenskap och ett brödraskap. Han återger att några killar slåss för att de vill vara coola, men för honom var det den nya identiteten han fick som tonåring samt hatet mot de andra klubbarna som drev honom till att slåss. För Joel är det en oändlig och villkorslös kärlek till sitt lag, snarare än hat mot andra klubbar, som motiverar honom till våld. Han ser det som det ultimata sättet att visa sin kärlek på. Samtidigt får han genom slagsmål utlopp för frustration och aggression, och han upplever att det är kul och adrenalinfyllt.

Just abstinensen, att man känner att man behöver få ut sin frustration eller nånting på nåt sätt. Och då finns det likasinnade som tänker samma. (Joel)

Mårten resonerar att sammandrabbningar och våld är ett sätt att försvara staden och dess rykte på, och att det hör till att våld uppstår.

[...] mycket har väl också att göra med att, jamen, man vill inte att laget eller staden ska... det låter helt sjukt töntigt men man vill inte att de ska få ett dåligt rykte av att man *inte* är stökig. Asså [fotbollslag] har haft en historia och haft fotbollsfirmer och fotbollshuliganer så länge jag kan minnas. Då är det liksom en historia som man vill upprätthålla. (Mårten)

När han var yngre drogs han till våld av nyfikenhet men även för att provokationer mot hans lag väckte ilska hos honom. Idag följer han hellre slagsmålen på sociala medier, men när det väl sker handlar det om att han tycker att det är kul och påminner honom om en spännande tid i ungdomen. Han beskriver även en djurisk instinkt om att kriga för sin sak. Även bland de respondenter som inte utövar våld är förklaringarna till att våld förekommer i samband med fotboll många. Adam och Peter för resonemang om att många supportrar vill ha en gemenskap och något att slåss för, och finner en identitet i fotbollen. Peter tillägger att om det inte var för fotbollen hade de hittat någon annan anledning till att slåss. Anders misstänker att det handlar om individer som har mycket frustration inom sig, och att supportergrupperingar erbjuder dem gemenskap och grupptillhörighet.

Ja, jag tror att alla människor har en oerhörd frustration inom sig. De har inte fått utlopp för alla känslor som de har. Det är en krutdurk, som en konservburk. De samlar på sig alla möjliga former av aggressioner. Och sen när de kommer ut på en fotbollsplan eller arena, då får de utlopp för alla de här aggressionerna som de har. (Anders)

Sam menar att det handlar om att visa kärlek och hängivenhet till klubben, men att inte kunna kommunicera det på andra sätt än genom våld. Dessa individer tar med sig våldet in i supporterkulturen, där det förs vidare till andra supportrar.

Att det, ja, att det är för [fotbollslag] eller att det är i [fotbollslags] namn liksom. Lite på samma sätt som en islamist kanske skulle påpeka att han gör någonting för Guds namn eller någonting.
(Sam)

Rebecka poängterar att det för många är något kul och spännande, och att våld normaliseras för vissa i samband med att de som barn går på matcher och ser de stora killarna slåss. Jesper lyfter även MMA:s frammarsch, dagens våldsromantik, homogena grupper samt socialt instabila tider som potentiella förklaringar.

I relation till att studiens våldsutövande supportrar upplever att utomstående reagerar negativt på deras handlingar, väljer samtliga att hålla den våldsamma aspekten av sitt supporterskap hemligt. För Joel handlar det om att inte vilja bli missförstådd, och menar att medias svartmålning av huliganism gjort supporterskapet tabubelagt. Han hävdar att andra supportrar ser ned på det hans gruppering gör eftersom de inte förstår deras regler

6. Diskussion

6.1. Fotboll som social religion

Teorin om sociala ritualer (Collins 2008) kan appliceras på analysen om supporterkultur och fotbollsrelaterat våld eftersom det i enlighet med teorin är en social kontext bestående av sammansvetsade och homogena grupperingar, där egna normer och regler växt fram. De ritualiserade handlingar som teorin beskriver kan i varande studie liknas vid hejramsor, öl innan matchstart och visuellt stöd. I vissa grupperingar utförs även våldsamma handlingar som en social ritual. Flera av dessa ritualer är förväntade att genomföras som en del av grupperingarna. Enligt Collins (2008) kan medlemskap i en grupp få en att anpassa sig till gruppens normer, ofta utan att reflektera kring varför, vilket tycks vara fallet hos flera av respondenterna. Exempelvis upplever några supportrar att våldet rättfärdigas genom fotbollen och upplever att de inte hade använt våld på det sättet i andra sociala situationer. Det grundar sig i att de upplever socialt tryck från gruppen och därmed agerar utifrån solidaritet och gruppträck, vilket medför att supportrar ibland utför saker som de inte vill. Det är resultat som samstämmer med tidigare forskning, som också presenterat att gruppnormer och gemenskap kan leda till våld (Zani & Kirchler 1991). Respondenterna

framhåller att de tidigt lärt sig hur de ska agera för att få vara del av gemenskapen. Våldet som en social ritual kan åter ses i berättelser från de våldsverkande supportrarna som utför våldsamma handlingar för sin grupp, där det förekommer att våld utförs för att det är förväntat samt för att undvika uteslutning.

Teorin lyfter att tillhörighet i grupp kan anses som en belöning när identifikation med en grupp är stark, vilket flera svar i studien visar på genom att känna samhörighet med andra som identifierar sig i samma grupp. Sociala ritualer (Collins 2008) framhåller även gemensamma fiender som något som stärker gruppen, vilket framkommer av att samtliga respondenter presenterar förakt mot rivaliserande lag.

En ytterligare aspekt som Collins (2008) framhåller handlar om symboliska objekt som kan verka för att samla gruppen när den inte kan mötas fysiskt. Det egna lagets logotyp kan liknas vid ett heligt objekt som samlar gruppen och som är laddat med emotionell energi, varför skändning av sådana objekt kan upplevas kränkande. Utifrån respondenternas svar kan det framhållas att en känsla av samhörighet uppstår när de möter en person som bär samma logga. Då objektet upplevs heligt för den egna gruppen men inte för utomstående, kan det fungera stärkande mellan medlemmarna och medföra fientlighet mot andra grupper. Återberättat från respondenterna är det flera som upplever vandalisering av den egna symbolen som en förnedrande provokation som väcker ilska.

Ytterligare aspekter som enligt teorin (Collins 2008) skapar en social religion är en fysiskt samlad grupp, vilket sker när grupper möts på läktaren i samband med match, men även vid sammandrabbningar och organiserade slagsmål. Vidare beskriver teorin hur gruppnormer och regler föds ur gemenskap, vilket respondenterna lyfter som en av huvudledningarna till att de dras till supporterulturen. Gemenskap och tillhörighet verkar vara viktigt både för de som utövar våld och för de som inte gör det. Flera respondenter vittnar dessutom om hur de funnit en identitet genom sitt supporterskap. Likväl är hård och rå jargong, machokultur och stereotypa mansnormer något som framhållits av flera respondenter, vilket korresponderar med vad som lyfts av tidigare forskning på ämnet (Radmann 2014; Scott 2012).

Sammantaget kan respondenternas berättelser om supporterskapet liknas vid en social religion utifrån Collins (2008) teori om sociala ritualer. En av respondenterna uttrycker rakt ut att supporterskapet är det närmaste han kommer en religion. Majoriteten av respondenterna resonerar att de inte kommer sluta vara supportrar eftersom det är en stor del av deras identitet och gemenskap, och att kärleken för laget alltid kommer att finnas kvar, oavsett grad av engagemang.

6.2. Fotbollsvåld som levande lag

Från de våldsutövande supportrarnas utsagor framgår att det i delar av supporterkulturen föreligger en våldskultur där slagsmål gentemot likasinnade accepteras, samt ett outtalat hederskodex gällande hur och under vilka premisser våld får ske. Respondenterna utgår från vad som klassas som "rätt och fel" utifrån gruppnormer och hederskodex även när sådana handlingar inte är förenliga med gällande lagstiftning. Det egna regelverket appliceras framför lagen, och respondenterna motiverar det med att det upplevs viktigare att stötta och slåss för sitt lag än att göra rätt för sig enligt lagen, förutsatt att de håller sig till det egna regelverket. Supportrarnas våldskultur kan förstås som en levande lag i likhet med Ehrlichs (2002) living law i termer av gruppnormer som efterföljs framför den kodifierade statsrätten. De som utövar den levande rätten är väl införstådda i de åtaganden och förpliktelser som gäller, samt vilka sanktioner som väntar ifall kodex bryts, däribland uteslutning eller hämndaktioner. Vidare är bengalbränningar något som accepteras inom stora delar av supporterkulturen trots vetskap om att det är olagligt. Det motiveras av respondenterna med att det är fint och stämningshöjande, vilket belyser det faktum att social praktik skiljer sig från gällande rätt. Att statens lagstiftning inte efterföljs kan förklaras med att den inte samstämmer med supporterkulturens sociala normer (Banakar 2012, s. 17).

Reflektioner om lagen förekommer hos respondenterna, då några avstår från att utföra vissa lagbrott utifrån rädsla för att bli gripen eller för att det känns fel. Därutöver organiseras och förflyttas våldet för att undkomma polisen. Andra respondenter menar att tankar på lagen ligger långt bort vid sammandrabbningar, och att lagen inte hindrar dem från att utöva våld, men reflektioner kring moraliska aspekter av våldet förekommer, framförallt när våld eskalerat eller riktats mot fel personer. Vidare påpekar samtliga våldsutövande respondenter att deras våldskultur är avskild från rättsväsendet

och att det är totalt otänkbart att anmäla brott eller att samarbeta med polisen, även när hederskodex bryts. Sådana övertramp hanteras istället "på eget sätt", till exempel genom hämndaktioner eller öppen misshandel. Förtroendet för polisväsendet är svagt, och även de supportrar som inte utövar våld ställer sig ibland kritiska till polisens arbete. Att det föreligger en levande lag som accepterar våld under vissa premisser och som efterföljs i brist på tilltro till rättsväsendet och dess lagar tyder på rättspluralism (Ehrlich & Ziegert 2001) där det egna regelverket existerar sida vid sida om lagen.

Att supportrar som inte utövar våld i stor utsträckning delar liknande kultur, kärlek för fotboll, gemenskap och grupptillhörighet som de supportrar som utövar våld, belyser det faktum att det finns två parallella regelverk inom samma sociala kontext. Supportrar som agerar i enlighet med lagen och avstår från våld hejar sida vid sida om supportrar som utövar våld i klubbens namn och som har större tilltro till det egna regelverket. De båda grupperna befinner sig i samma sociala kontext men följer olika normer, trots att de har stora delar av supporterulturen gemensamt. Eftersom supporter våldet har organiserats och sker mellan våldsverkarna, upplever övriga respondenter sällan rädsla inför att drabbas av våldet. Således kan båda grupperna delta i supporterulturen tillsammans, även om konflikter uppstår emellanåt och några respondenter påpekar att det finns supportrar som avstår från att gå på matcher i rädsla för våld. Framförallt är det när tumult uppstår eller hederskodex bryts som panikkänslor infinner sig, exempelvis efter dödsfallet i Helsingborg.

Hos de respondenter som utövar våld presenteras olika förklaringar till varför de ansluter sig till supporterulturens egna regelverk framför lagen. Sammantaget finns det olika drivkrafter som resulterar i samma agerande, men kontentan är att inom delar av supporterulturen råder starka sociala normer som skapar en informell lag med tillhörande sanktioner. Flera av studiens respondenter betraktar inte sina våldshandlingar som misshandel eftersom det riktas mot andra supportrar. Likväl resonerar de att pyroteknik, maskering och våldsamt upplopp är en naturlig del av supporterulturen, och ser det därför inte som olagligt trots vetskap om lagen. Dessutom föreligger det enligt respondenterna underförstått samtycke till våld, något som rätten inte alltid ser som en ansvarsfri grund, vilket exemplifieras genom berörda rättsfall i avsnittet om lagstiftning där supportrar blivit dömda trots att de åberopat

samtycke. Vidare verkar gruppens normer värderas högre än lagstiftningen, då respondenterna upplever det viktigare att stå upp för den egna gruppens normer än att följa lagstiftningen.

Rättspluralism inom supporterkulturen återspeglas även i det faktum att det informella och våldsutövande regelverket utgör en minoritet i supporterlandskapet och inte accepteras av resten av samhället, vilket gör att supportrar som agerar utifrån supportervåldets gruppnormer upplever att de måste hemlighålla det för sin omgivning. Flera respondenter påpekar att andra supportrar och anhöriga, som håller sig till de statliga rättsreglerna, har en negativ syn på supportervåld. Inom den egna kontexten, däremot, är våld och hämndaktioner accepterade och ibland även hyllade. I likhet med Piotrowski (2014) visar studien att den slutna kontexten kan stärka den inre sammanhållningen. Bland de respondenter som inte utövar våld råder både förståelse för och avståndstagande från våldskulturen. Några menar att de förstår att det finns bakomliggande faktorer och att våldet inte stör dem, medan andra irriteras och menar att våld inte är förenligt med fotboll, vilket samstämmer med Urinboyev & Svenssons (2013) förklaring av rättspluralism som två parallella rättssystem som ibland kan existera sida vid sida i harmoni och ibland kollidera. Sammantaget har våld, våldsamt upplopp, pyroteknik och maskering en given plats inom supporterkulturen, eftersom det accepteras av kulturens gruppnormer, men även till följd av att det upplevs viktigt att utföra sådana handlingar å laget eller grupperingens vägnar, trots vetskap om att de är olagliga, vilket tyder på att supportrar ägnar sig åt en levande lag.

6.3. Från kärlek till våld

Inom några grupperingar fungerar våldet som social ritual eller antagningskrav för att få ta del av den starka gemenskap och det brödraskap som grupperingarna erbjuder, men även som en identitetsmarkör som ger supportern bekräftelse och positiv feedback. Medlemskap i slutna och våldsbejakande grupperingar ställer dessutom krav på solidaritet, lojalitet och att agera utifrån gruppens intresse, där medlemmar ibland utövar våld till följd av grupstryck. Vidare föreligger en dubbelsidig relation mellan våld och gemenskap, eftersom våld till viss del utövas mot andra grupperingar för att försvara den egna grupperingen och för att den starka gemenskapen skapar förakt gentemot rivaliserande grupper, samtidigt som våldet förstärker gemenskapen inom

den egna gruppen. Även rivalitet beskrivs som en nödvändig faktor för att bevara en social gruppering, men som i kombination med våldskapital kan leda till fientlighet och slagsmål. Eftersom våldsverkarna utgör en minoritet i supporterlandskapet, kan supporterkulturen och dess gemenskap inte förstås som en enskild förklaring till supportervåldet. Däremot blir den lagtillhörighet och gruppidentitet som supporterskapet erbjuder en rättfärdigad anledning att slåss för de supportrar som dras till våld, där de upplever att de genom våldsaktioner visar kärlek och stöttning till laget. Samtidigt erbjuder medlemskapet och våldet belöningar i form av gemenskap, samhörighet och kärlek, varför den våldsbejakande delen av supporterskapet kan upplevas tilltalande.

Det är utifrån intervjuerna konstaterat att föremål med lagets emblem kan jämföras med ett heligt objekt, och att provokationer och vandalisering av sådana objekt kan väcka så starka känslor hos dem som anser dem vara heliga att våldsamma motreaktioner uppstår. Flera respondenter menar att det hör supporterkulturen till att ha känslorna utanpå och att agera i affekt, och för individer som har nära till våld kan sådana provokationer vara en utlösande faktor för våld. För de supportrar som har nära till våld och där supporterkulturen fyller ett religiöst syfte, kan våld upplevas som en god och kärleksfull gärning när den utförs för att försvara laget eller gruppen; ett synsätt som inte alla utanför supporterkulturen delar. Av de våldsverkande respondenternas resonemang att döma är fotbollsvåld viktigare än att agera i enlighet med lagstiftningen, varför fotbollsvåldet kan förstås som en levande rätt.

7. Slutsatser

Studiens bidrag har erhållits genom att utgå från supportrarnas perspektiv, vilket Piotrowski (2014) framhållit som viktigt. Vidare har den presenterade litteraturen poängterat att det krävs åtgärder utöver skärpt lagstiftning och polisiär närvaro för att stävja supportervåld (Rycaj och Szczurek 2015; Testa 2013; Testa 2018), vilket framgår även i varande studie eftersom flera våldsutövande supportrar beskriver att våldet inte hämmas av lagstiftningen eftersom det accepteras av rådande gruppnormer och hederskodex.

Av det analyserade materialet framgår att supporterkulturen är en social arena som inrymmer stark och kärleksfull gemenskap, erbjuder tillhörighet och identitet och som enar supportrar kring det gemensamma intresset fotboll, men som även väcker ilska, hat och våld mot rivaliserande lag och grupperingar. Det framgår att stark sammanhållning bidrar till fientlighet gentemot andra grupper, men även att rivalitet och hat stärker den interna gemenskapen. När den egna lagtillhörigheten är stark och en stor del av den egna identiteten väcker provokationer starka känslor. Samtidigt vittnar även supportrar som inte utövar våld om en kärleksfull samhörighet med tydliga ritualer och heliga objekt, varför fotboll som social religion inte kan förstås som den enda förklaringen till varför fotbollsvåld uppstår. Istället framgår det att de supportrar som utövar eller tidigare utövat våld drivs av olika faktorer, men gemensamt för samtliga våldsutövare är att fotboll och den sammansvetsade supporter-kulturen blir en social arena där de kan få utlopp för våld och där våld accepteras. Således präglas supporter-kulturen av rättspluralism, där majoriteten av supportrar följer lagen och avstår från våld, men där det även råder en levande lag och ett parallellt regelverk där supportrarna utövar våld i fotbollens namn och utifrån tydliga premisser och sanktioner. Övertramp mot hederskodex hanteras genom hämndaktioner och interna uppgörelser istället för att vända sig till rättsväsendet.

Studien har berört på vilka sätt supporter-kulturen kan upplevas som en social religion, genom att undersöka supportrarnas gruppnormer och den inneboende dragningskraften till gemenskap. Fotbollsvåldet har utforskats som en levande lag eftersom det har konstaterats att våldsverkande supportrar åsidosätter lagen och förlitar sig på ett eget regelverk i form av gruppnormer. Samtidigt utgörs supporterlandskapet till övervägande del av supportrar som tar del av supporter-kulturen utan att delta i våld. Att supporter-kulturen präglas av flera uppsättningar normer och regler kan förklaras utifrån rättspluralism. Studiens empiriska bidrag indikerar på ett dubbelsidigt förhållande mellan det religiösa perspektivet och gruppnormerna samt den levande lagen. Detta eftersom gemenskapen och supporter-kulturen kan leda till våld, utan att vara den enda förklaringen, samtidigt som våldet stärker den inre gemenskapen i grupperna. Genom rättslig praxis i form av belysta rättsfall med fällande dom konstateras en diskrepans mellan social praxis och kodifierad statsrätt, där sociala gruppnormer framhålls som en förklarande faktor.

8. Framtida forskning

Med bakgrund av att fotbollsrelaterat våld är ett komplext ämne att fånga upp under ett begränsat tidsspänn och utrymme, finns det ytterligare aspekter av ämnet som studien inte berör, varför vidare forskning bör bedrivas på ämnet. Dessutom berör studien olagliga handlingar, vilket möter etiska dilemman som kan påverka studiens resultat. Intervjuerna i studien berörde flera aspekter som inte fick plats i studien, men som vore intressant att lyfta vidare, däribland diskussioner kring stigmatisering och mansideal. Även teman som identifierats i litteraturöversikten, närmare övervakning och alkoholkonsumtion, har återkommit i intervjuerna men bedömdes ligga för långt från syftet och fick således inte plats i varande studie. En annan aspekt som hade varit intressant att undersöka är att utgå från en specifik händelse inom supporterkulturen, till exempel dödsfallet i Helsingborg.

Referenser

- 888sport. (2020). *De bästa ultras-fansen i Sverige*. 888sport.se. Hämtad 2023-05-01.
<https://www.888sport.se/blog/fotboll/allsvenskan/de-basta-ultras-fansen-i-sverige>
- Andersson, T. & Radmann, A. (1998). *Från gentleman till huligan: Svensk fotbollskultur förr och nu*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Andersson, T. (2002). *Kung fotboll. Den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950*. Stehag: Symposion.
- Andersson, T. (2010). *Svensk fotbollshuliganism 1900-1970*. I Havelund, J., Joern, L. & Rasmussen, K. (red.). *Fotboll och huliganism i Skandinavien: En antologi*. Malmö: idrottsforum.org.
- Asplund, P. (2013). *Våldsamma teorier: därför slåss killar i klubbarnas namn*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg.
- Baier, M., Svensson, M. & Nafstad I. (2018). *Om rättssociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Banakar, R. (2009). *Law Through Sociology's Looking Glass: Conflict and Competition in Sociological Studies of Law*. I Denis, A. & Kalekin-Fishman, D. (red.). *The ISA Handbook in Contemporary Sociology: Conflict, Competition, Cooperation*. London: Sage Publications.
- Banakar, R. (2012). Who Needs the Classics? - On the Relevance of Classical Legal Sociology for the Study of Current Social and Legal Problems, *Westminster School of Law Research Paper*, 13(4), ss. 1-32.
- Banakar, R. (2020). *Om rättssociologisk forskningsdesign*. I Schoultz, I. & Nafstad I. (red.). *Om rättssociologisk tillämpning*, ss. 29-50. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan. Stockholm: Liber.

- Brottsförebyggande rådet [BRÅ]. (2008). *Strategier mot fotbollsrelaterade ordningsstörningar. En kunskapssammanställning*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Collins, R. (2008). *Den sociologiska blicken: Att se bortom det uppenbara*. Lund: Studentlitteratur.
- Deogan, T. (2009). *Blodsbröder*. Malmö: Bra Böcker.
- Deogan, T. (2011). *Män av våld: om svenska huliganer*. Malmö: Bra Böcker.
- Dunning, E. (2000). Towards a Sociological Understanding of Football Hooliganism as a World Phenomenon, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 8(2), ss. 141-162. doi:10.1023/A:1008773923878
- Ehrlich, E. & Ziegert, K. A. (2001). *Fundamental Principles of the Sociology of Law*. Somerset: Taylor & Francis Group.
- Ehrlich, E. (2002). *Fundamental Principles of the Sociology of Law*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Eldén, S. (2020). *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2022). *Intervjuer*. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*, ss. 56-78. Stockholm: Liber.
- Hagström, M., Johansson, P. & Jurell, C. (2010). *Va för jävla pack e ni?* Stockholm: Imperial Publishing.
- HRF. (2017). *Bangers på fotbollsmatcher vållar hörselskador*. HRF.se. Hämtad 2023-05-05. <https://hrf.se/nyheter/6273-2/>

Hsieh, H. & Shannon, S. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative health research*, 15(9), ss. 1277-88. doi:10.1177/1049732305276687

Höglund, J. (2005). *En av grabbarna: en berättelse inifrån brödrskapet Firman Boys*. Stockholm: MMG Books.

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU23. (2023). *Straffrättsliga frågor*. Hämtad 2023-04-20.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/straffrattsliga-fragor_H901JuU23

Larsson, M. (2014). *Dif-supporter död efter bråk*. Svt Nyheter. Hämtad 2023-05-29.
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/dif-supporter-dod-efter-brak>

Lindstedt, I. (2019). *Forskningens hantverk*. Lund: Studentlitteratur.

Lunds universitet. (2023). *Riktlinjer för behandling av personuppgifter i examensarbeten vid Samhällsvetenskapliga fakulteten*. (STYR 2023/545). Lund: Lunds Universitet.
https://www.sam.lu.se/internt/sites/sam.lu.se.internt/files/2023-03/Riktlinjer%20f%C3%B6r%20hantering%20av%20personuppgifter%20i%20examensarbeten%20vid%20S-Fak%20230316_beslut.pdf

Motion 1996/97:So641. (1996). *Högriskmatcher, polisresurser och socialtjänst*. Sveriges Riksdag. Hämtad 2023-04-20.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/hogriskmatcher-polisresurser-och-socialtjanst_GK02So641

Motion 2021/22:2514. (2021). *Hårdare tag mot huliganism*. Sveriges Riksdag. Hämtad 2023-04-20.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/hardare-tag-mot-huliganism_H9022514

Nationalencyklopedin [NE]. (n.d.). Bengalisk eld. Hämtad 2023-05-02.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/bengalisk-eld>

Nilsson, T. & Westerberg, A. I. (2011). *Våldsamma upplopp i Sverige - från avvikelse till normalitet*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap [MSB].

<https://rib.msb.se/filer/pdf/26016.pdf>

Ostrowsky, M. K. (2014). The social psychology of alcohol use and violent behavior among sports spectators, *Aggression & Violent Behavior*, 19(4), ss. 303-310.
doi:10.1016/j.avb.2014.05.001

Pearson, G. & Sale, A. (2011). "On the Lash" - revisiting the effectiveness of alcohol controls at football matches, *Policing & Society*, 21(2), ss. 150-166.
doi:10.1080/10439463.2010.540660

Piotrowski, P. (2014). Debate on Football Hooliganism in Poland: the Myths, Facts and Psychological Benefits of Social Exclusion, *Internal Security*, 6(2), ss. 55-68.
doi:10.5604/20805268.1157160

Polisen. (2019). *Supporterpolisens - polisens arbete*. Hämtad 2023-04-16.

<https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/supporterpolisen/>

Polisen. (2023). *Utvärdering av ordningsläget i fotbollen efter tio omgångar*. Hämtad 2023-04-20.

<https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2022/juni/utvardering-av-ordningslaget-i-fotbollen-efter-tio-omgangar/>

Radmann, A. (2012). *Huliganlandskapet. Medier, våld och maskuliniteter*. Malmö: Malmö Högskola.

Radmann, A. (2014). Hooligans: nice guys or the last alpha males? A study of football supporters' self-image, *Soccer & Society*, 15(4), ss. 548-563.

doi:10.1080/14660970.2013.828597

- Radmann, A. (2015). *Vad är huliganism?* Malmö: Arx.
- Radmann, A. (2016). *Våldslandskapet i den svenska supporterulturen*. I Edling, C. & Rostami, A. (red.). *Våldets sociala dimensioner*, ss. 141-166. Lund: Studentlitteratur.
- Rycaj, A. & Szczurek, T. (2015). Security of Mass Events Based on the Example of a Football Match, *Internal Security*, 7(2), ss. 105-124.
doi:10.5604/20805268.1212116.
- Scott, C.-G. (2012). Djurgårdens Fina Grabbar: Local Identities and the Cross-national Transfer of Spectator-related Football Violence, *Social History / Histoire Sociale*, 45(90), ss. 221-244. doi:10.1353/his.2012.0039
- Statens offentliga utredningar [SOU]. (2012). *Mindre våld för pengarna*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Statens offentliga utredningar [SOU]. (2013). *Mera glädje för pengarna*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Tamanha, B. (1995). An Analytical Map of Social Scientific Approaches to the Concept of Law, *Oxford Journal of Legal Studies*, 15(4), ss. 501-535.
doi:10.1093/ojls/15.4.501
- Testa, A. (2013). Normalization of the exception: issues and controversies of the Italian counter-hooliganism legislation, *Sport in Society*, 16(2), ss. 151-166.
doi:10.1080/17430437.2013.776248
- Testa, A. (2018). The All-Seeing Eye of State Surveillance in the Italian Football (Soccer) Terraces: The Case Study of the Football Fan Card, *Surveillance & Society*, 16(1), ss. 69-83. doi:10.24908/ss.v16i1.6796

Treviño, A. J. (2017). *The Sociology of Law: Classical and Contemporary Perspectives*. New York: Routledge.

Urinboyev, R. & Svensson, M. (2013). Living law, legal pluralism, and corruption in post-Soviet Uzbekistan, *The Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law*, 45(3), ss. 372-390. doi:10.1080/07329113.2014.867752

Zani, B. & Kirchler, E. (1991). When Violence Overshadows the Spirit of Sporting Competition: Italian Football Fans and their Clubs, *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 1(1), ss. 5-21. doi:10.1002/casp.2450010103.

Bilagor

Bilaga 1. Kartläggning av firmor och ultras

Klubb	Officiell supporterförening	Firma	Ultras
AIK	Black Army	Firman Boys	Sol Invictus
		Young Boys	Ultras Nord
		Gnagets Yngsta	
Djurgårdens IF	Järnkaminerna	Djurgårdens Fina Grabbar	Ultra Chaos Stockholm
		Djurgårdens Yngre Grabbar	Ultras Stockholm
		Djurgårdens Minsta Grabbar	
Hammarby IF	Bajen Fans	Kompisgruppen Bajen	Bara Bajare
		Bajen Baby Squad	Hammarby Ultras
		Bajens Yngsta	Söderbröder
IFK Göteborg	Änglarna	Wisemen	Ultras Göteborg
		Youth Crew Göteborg	
Malmö FF	Malmö Support	Brigada	Supras Malmö
		True Rockers	
Helsingborgs IF	Kärnan	Frontline	
		Helsingborg Yngsta	
IFK Norrköping	Peking Fanz	Norrköpings Grabbar	

(Radmann 2015, s. 70-71; Hagström, Johansson & Jurell 2010, s. 146, 147; Deogan 2011, s. 52; SOU 2012, s. 60; 888sport 2020).

Bilaga 2. Nyckelord med synonymer

<i>På vilka sätt kan supportergrupperingars gruppnormer bidra till en rättspluralism där supportervåld normaliseras?</i>				
supporterkultur	sociala ritualer	rättspluralism	supportervåld	normalisering
“supporter culture”	“Interaction Ritual Chains”	“living law”	violen*	normaliz*
“soccer supporter”	communit*	“secondary law”	crime*	normalis*
“football supporter”	“group norm”	“unofficial law”	assault*	normal*
hooligan*	“group rules”	“legal pluralism”	“supporter clash”	accept*
ultras*	“rules within group”	“unwritten law”	“hooligan fight”	standard*
“football firm”	“social ritual”		“firm fight”	
“soccer firm”				
“hooligan firm”				

Bilaga 3. Inklusions- och exklusionskriterier

Inklusionskriterier	Exklusionskriterier
Artiklar publicerade på svenska eller engelska	Artiklar publicerade på övriga språk
Artiklar som blivit peer reviewed	Artiklar som inte blivit peer reviewed
Artiklar som är tillgängliga för studenter vid Lunds universitet	Låsta artiklar som inte är tillgängliga
Artiklar som upplevs sociologiskt, kriminologiskt eller rättssociologiskt relevanta	Artiklar som berör andra vetenskapliga kunskapsområden
Artiklar där eventuella deltagare tillhör supporterkultur inom fotboll	Artiklar som inte berör fotbollsrelaterad huliganism eller supporterkultur

Bilaga 4. Sökresultat för söktermer

Förkortning	Söktermer	Sökdatum	Databas	Antal träffar
S1	"supporter culture" OR "soccer supporter" OR "football supporter" OR hooligan* OR ultras* OR "football firm" OR "soccer firm" OR "hooligan firm"	2023-04-25	SocINDEX (EBSCOhost)	786
			Criminal Justice Abstracts with Full text (EBSCOhost)	464
S2	"Interaction Ritual Chains" OR communit* OR "group norm" OR "group rules" OR "rules within group" OR "social ritual"	2023-04-25	SocINDEX (EBSCOhost)	174,884
			Criminal Justice Abstracts with Full text (EBSCOhost)	50,975
S3	"living law" OR "secondary law" OR "unofficial law" OR "legal pluralism" OR "unwritten law"	2023-04-25	SocINDEX (EBSCOhost)	818
			Criminal Justice Abstracts with Full text (EBSCOhost)	335
S4	violen* OR crime* OR assault* OR "supporter clash" OR "hooligan fight" OR "firm fight"	2023-04-25	SocINDEX (EBSCOhost)	114,484
			Criminal Justice Abstracts with Full text (EBSCOhost)	96,409
S5	normaliz* OR normalis* OR normal* OR accept* OR standard*	2023-04-25	SocINDEX (EBSCOhost)	107,255
			Criminal Justice Abstracts with Full text (EBSCOhost)	38,144
Totalt				584,554

Bilaga 5. Sökresultat för kombinerade sökningar

Förkortning	Söktermer	Sökdatum	Databas	Antal träffar
S8	S1 AND S4	2023-04-25	SocINDEX (EBSCOhost)	109
			Criminal Justice Abstracts with Full text (EBSCOhost)	76
S7	S2 AND S1 AND S4	2023-04-25	SocINDEX (EBSCOhost)	13
			Criminal Justice Abstracts with Full text (EBSCOhost)	12
S8	S3 AND S1 AND S4	2023-04-25	SocINDEX (EBSCOhost)	0
			Criminal Justice Abstracts with Full text (EBSCOhost)	0
S9	S1 AND S4 AND S5	2023-04-25	SocINDEX (EBSCOhost)	10
			Criminal Justice Abstracts with Full text (EBSCOhost)	10
Totalt				230

Bilaga 6. Deskriptiv analys av litteraturoversikt

Författare, år, land	Syfte	Val av metod	Teoretisk ansats
Piotrowski, P. 2014. Polen.	Diskuterar fakta och myter om fotbollshuliganism som subkultur i Polen, och presenterar fotbollshuliganer som en socialt exkluderad grupp.	Observationer av fotbollshuliganer i över 20 år.	Ingen uttalad teori men diskuterar stigmatisering, exkludering av olika subkulturer och marginalisering.
Zani, B. & Kirchler, E. 1991. Italien.	Fokuserar på gruppdynamik och sociodemografiska variabler som faktorer i allvarliga störningar inom supporterulturen.	Enkätundersökning. Urvalet bestod av 505 fotbollssupportrar, både män och kvinnor, och både "fanatic" och "moderate" supportrar.	Ingen uttalad teori men diskuterar identifiering, gruppnormer och aggression.
Pearson, G. & Sale, A., 2011. England.	Ämnar att undersöka hur effektiva policys kring social kontroll är för engelska fotbollssupportrar.	Etnografisk studie som sträcker sig över 15 år. Intervjuer med polis från England och Italien.	ESIM (The Elaborated Social Identity Model)
Ostrowsky, M.K., 2014. USA.	Utforskar och utvärderar hur tidigare litteratur har skrivit om alkoholanvändning och våldsamt beteende bland idrottssupportrar.	En litteraturstudie.	Utgår från en variation av socialpsykologiska faktorer.
Testa, A., 2013. England.	Studien ämnar att förklara utvecklingen av lagstiftning som ska verka för att motverka våld inom fotbollen.	Utvärderingsrapport.	"State of Exception", Giorgio Agamben
Testa A., 2018. England.	Systematisk utvärdering av hur hjälpmedel, som en obligatorisk ID-kontroll, som ska motverka supportervåldet, har fungerat.	Utvärderingsrapport.	"State of Exception", Giorgio Agamben
Rycaj, A. & Szczurek, T., 2015. Polen.	Presenterar komplexiteten relaterat till säkerhet på fotbollsmatcher i Polen. Undersöker effektiva metoder för att förhindra	Enkätundersökning med 70 poliser. Enkätundersökning med 100 respondenter boende i Warszawa.	Gruppsykologi utifrån Gustave Le Bon

	läktarvåld ur polisens synvinkel.		
Scott, C.-G., 2012. Sverige.	Kartlägger förändringar inom firman DFG och den ökande globaliserade supporterulturen.	En litteraturstudie.	Drar slutsatser genom att applicera traditionella maskulinitetsnormer i ett postindustriellt samhälle.
Radmann, A., 2014. Sverige.	Klargör hur svenska fotbollssupportrar ser på sig själva, sin bakgrund, synen på huliganism och våld.	Intervjustudie med nio personer. Tre aktiva huliganer, tre tidigare huliganer, en tidigare ordförande i en supporterklubb och två "vanliga" supportrar som jobbar med supporterrelaterade problem inom sina klubbar.	Maskulinitetsteori och "concept of identity"

Bilaga 7. Intervjuguide

Introduktion

Jag tänkte inleda med att berätta om studiens syfte. Intervjun är en del av en studie om supporterkultur och våld i relation till fotboll, och genom intervjuer vill vi få information om hur supporterskap ser ut och hur supportrar själva resonerar kring sitt supporterskap.

Vi som skriver den här uppsatsen är två studenter som läser vår sista termin på rättssociologiska institutionen vid Lunds universitet. Texten kommer att publiceras på LUP Student Papers, och som deltagare kommer du också få möjlighet att ta del av resultatet.

Forskningsetiska principer

Vi kommer nu att påbörja intervjun. Jag kommer att spela in det här samtalet, och ljudfilen kommer bara att lagras lokalt och inte i något moln. Efter att intervjun är transkriberad kommer filen att raderas permanent och inte gå att återställa. Materialet kommer bara att ses av mig, min uppsatspartner och vår handledare.

Ditt namn och uppgifter som kan härledas till dig kommer att kodas om eller tas bort. Men tänk på att själv inte uppge information som du upplever som känslig eller som du tror kan kopplas direkt till dig.

Vi vill också flagga för att vi kommer att ställa lite känsliga frågor om våld och brott, men du kan alltid välja att inte svara på frågan. Och hur du än svarar är vi nyfikna på informationen du har att ge, och har inte för avsikt att vara dömande eller kritiska till vad du har att säga.

Du kan alltid välja att dra dig ur, när du vill under intervjuens gång, och du behöver inte motivera varför. Känner du att du fortfarande vill medverka? [SVAR] Toppen, då drar vi igång, och jag startar nu inspelningen.

Bakgrundsfrågor

- Till att börja med får du gärna berätta din ålder, könstillhörighet och vilken klubb du tillhör.
- Är/har du varit engagerad i någon firma eller motsvarande förening?

Introduktion i fotbolls- och supportervärlden

- Vill du berätta hur ditt intresse för fotboll som sport började? När började du intressera dig för fotboll?

Organisationen

- Hur gick det över till att du blev en aktiv supporter?
- Är du en engagerad supporter än idag?
- Vill du berätta lite om hur supporterskapet fungerar och vilken funktion den har för er som är aktiva? Vad finns det för fördelar/nackdelar med att vara med?
- Kan man bli utesluten ur nätverket? Finns det saker som firman/nätverket inte tycker är okej?
- Känner du någon som har blivit det? Vad hände?
- Hur ser relationen ut med polisen?

Sociala ritualer

- Hur skulle du beskriva att gemenskapen och dynamiken såg ut mellan er supportrar? Var det lätt att komma in i gemenskapen? *(Var det vänskapligt och stöttande? Eller hur var jargongen?)*
- Har ni några specifika ritualer inom nätverket, tex hejarsor, gester eller liknande? Upplevde du att det var förväntat av dig att utöva dem?
- Vad fick du ut av att engagera dig som supporter/i en supportergruppering?
- Upplevde du att din tillhörighet i gruppen hade någon påverkan på dig som person?
- Hur pratade ni om andra lag och firmor inom nätverket?
- Är det något lag som man tycker mindre om? Varför? Hur har det föraktet vuxit fram?
- Vad är det som provocerar med de andra lagen?
- Vill du berätta om något tillfälle när ni mötts och det blivit stökigt? Hur var dynamiken?
- Hur hade du reagerat om ett rivaliserande lag skulle bränna något som representerade ditt lag, till exempel en halsduk eller en lagtröja?
- Hur tror du att dina medsupportrar hade reagerat?
- Hade du kunnat vara delaktig i att göra samma sak mot ett annat lag?
- Upplevde du någonsin förväntningar på ditt agerande i gruppen? Fanns det press eller krav på att man skulle utföra vissa handlingar utifrån gruppens intressen?

Rättspluralism & living law

- Har du under din tid som supporter bevittnat våld/misshandel i samband med fotbollen?
- Vilken händelse är den värsta eller allvarligaste? Hur kände du vid det tillfället?
- Har du själv utfört saker du ångrar i egenskap av supporter? Hur tänkte du då? Hur tänker du kring det idag?
- Hur långt kunde du gå för att konfrontationer skulle uppstå?
- Var du någonsin rädd för att bli gripen?
- Varför kändes det viktigt att agera stökigt och ibland våldsamt?

- Hade du kunnat utföra samma handling utanför arenan, tex på stan eller på krogen när det inte är i samband med match?
- Reflekterade du över att handlingar du utförde var emot lagen?
- Varför tror du att våld är en så stor del av fotboll?
- Vad hade du gjort om du hade bevittnat ett slagsmål mellan supportrar? Om det har hänt - Vad gjorde du i de situationerna?
- Förekommer det att någon sätter sig emot personer som är bråkiga eller som uttrycker sig nedvärderande eller provokativt?

Normalisering

- Vilka reaktioner fick du eller folk i din närhet som begick våldsamma handlingar av andra inom supporternätverket? (*ifrågasättande, skuldbeläggande eller skam*).
- Diskuterade/reflekterade ni inom nätverket över era handlingar med varandra?
- Visste folk i din närhet om vilka handlingar som utfördes i samband med matcher? Vågade du berätta om precis allt?
- Upplevde du någonsin skam över de handlingar som utfördes?

Bryta sig loss från supporterskapet

Är du fortfarande engagerad idag?*

*NEJ →

- Varför slutade du engagera dig i supporternätverket? När kände du att gränsen var nådd?
- Var det svårt att bryta sig loss från det? Hur går det till? Mötte du motstånd från andra inom gruppen när du ville dra dig ur?
- Hur reflekterar du över din tid som supporter idag? Är det något du saknar?
- Går du fortfarande på matcher? Hur bemöts du idag från nätverket om ni möts på matcher?

Fortfarande aktiv i supporterulturen

*JA →

- Tror du att du kommer vara supporter för alltid eller ser du ett slut?
- Vad skulle du sakna om du valde att lämna?
- Känns det svårt att bryta sig loss?

Avrunda

- Det var den sista frågan jag hade. Är det något mer du vill lyfta fram som jag inte har frågat om?
- Känns det bra?
- Har du några frågor?

Tacka

Jag vill tacka för din medverkan och för att du tagit dig tid.

Det här materialet kommer nu att transkriberas och därefter raderas ljudfilen permanent, och resten av våren kommer vi att arbeta med materialet. 1 juni publiceras slutresultatet av studien. Vill du att vi skickar en kopia till din mejl?

Har du övriga frågor eller kommer på något du vill tillägga kan du kontakta oss via mejl.

Bilaga 8. Inlägg på forum

Inlägg på supporterforum

Hur ser du på supporterrelaterat våld och sammandrabbningar mellan rivaliserande lag?

Vi är två studenter som skriver kandidatuppsats på Rättssociologiska institutionen vid Lunds universitet som ska undersöka just supporterskap inom fotboll, och hur fotbollssupportrar ser på våldsamma handlingar i förhållande till supporterskap. Vi vill därför gärna komma i kontakt med er som har värdefulla insikter i fotbollsvärlden och supporterfirmor.

Vi kommer att genomföra digitala intervjuer, där du givetvis är helt anonym. All information kommer att hanteras varsamt och enbart användas som material för studiens analys. Intervjun beräknas ta max en timme.

Kvalifikationer för att medverka:

- Minst 18 år fyllda.
- Supporter för ett allsvenskt fotbollslag.
- Någon gång bevittnat eller varit delaktig i ett våldsamt upplopp, sammandrabbning eller liknande.

Vi vore väldigt tacksamma för er tid och kunskap. Vid intresse för medverkan, fyll i din mejladress i följande [FORMULÄR](#), senast 20/4, så hör vi av oss. Vid frågor eller för vidare information, kontakta oss via nedanstående mejladress.

Julia Forsgren: ju5208fo-s@student.lu.se

Olivia Sjöberg: ol8218sj-s@student.lu.se

Formulär för intresseanmälan: <https://forms.gle/KSwgXyG3Hook73kb8>

Bilaga 9. Inlägg i diskussionstråd

Inlägg i diskussionstråd

Hej hörrni!

Intressant diskussion om supporterskap, rivalitet och slagsmål! Jag och en uppsatspartner håller faktiskt på att skriva ett examensarbete om just supporterkultur och våld, och genomför intervjuer med nuvarande eller före detta supportrar som deltagit i/och eller bevittnat våldsamma händelser. Det vore supertrevligt om någon här skulle vilja ställa upp på en intervju och berätta om sina erfarenheter. Det är otroligt värdefullt att komma i kontakt med er som har värdefulla insikter i fotbollsvärlden och supporterfirmor.

Vi kommer att genomföra digitala intervjuer, där du givetvis är helt anonym. All information kommer att hanteras varsamt och enbart användas som material för studiens analys. Intervjun beräknas ta max en timme.

Kvalifikationer för att medverka:

Minst 18 år fyllda.

Supporter för ett allsvenskt fotbollslag.

Någon gång bevittnat eller varit delaktig i ett våldsamt upplopp, sammandrabbning eller liknande.

Är du intresserad av att vara med på en intervju, vilket är otroligt uppskattat, fyll i din mejladress eller telefonnummer i formuläret nedan, så hör vi av oss och bestämmer tid och dag. (Vill man inte uppge något av det kan man skicka ett direktmeddelande här på Flashback så hittar vi en lösning)

Formulär för intresseanmälan: <https://forms.gle/KSwgXyG3Hook73kb8>

Bilaga 10. Intresseanmälan

Intresseanmälan

Hur ser du på supporterrelaterat våld och sammandrabbningar mellan rivaliserande lag?

Vi är två studenter som skriver kandidatuppsats på Rättssociologiska institutionen vid Lunds universitet som ska undersöka just supporterskap inom fotboll, och hur fotbollssupportrar ser på våldsamma handlingar i förhållande till supporterskap. Vi vill därför gärna komma i kontakt med er som har värdefulla insikter i fotbollsvärlden och supporterorganisationer.

Kvalifikationer för att medverka:

- Minst 18 år fyllda.
- Supporter för ett allsvenskt fotbollslag.
- Någon gång bevittnat eller varit delaktig i ett våldsamt upplopp, sammandrabbning eller liknande.

Vi kommer att genomföra digitala intervjuer, där du givetvis är helt anonym. All information kommer att hanteras varsamt och enbart användas som material för studiens analys. Intervjun beräknas ta max en timme.

Vid frågor eller för vidare information, kontakta oss via nedanstående mejladress.

Julia: ju5208fo-s@student.lu.se

Olivia: ol8218sj-s@student.lu.se

ol8218sj-s@student.lu.se [Switch account](#)

Not shared

Mejladress

Your answer

Submit

Clear form

Bilaga 11. Deskriptiv kartläggning av respondenter

Kön	Man	10
	Kvinna	1
Lagtilhörighet	Djurgårdens IF	3
	Hammarby IF	3
	IFK Göteborg	1
	IFK Norrköping	1
	Malmö FF	1
	Helsingborgs IF	2
Ålder	22	1
	23	1
	25	1
	26	1
	27	2
	30	1
	31	1
	33	1
	49	1
	67	1
Antal respondenter		11

Bilaga 12. Presentation av respondenter

Nedan återges en kort summering av samtliga respondenters erfarenheter och koppling till supportervärlden. Presentationerna är tänkta att bidra med förförståelse om respondenternas bakgrund i fotbollssammanhang inför kommande avsnitt. Samtliga namn är fabricerade för anonymitet.

Johan

I intervjun beskriver sig Johan som en före detta huligan som testat sig fram i ungdomen genom våld men som lämnat det bakom sig för att skaffa sig ett ordnat liv. Han var aldrig särskilt intresserad av fotboll men slogs ändå i sitt lags namn. Han tyckte att det var obehagligt att slåss, men kände press på att stå upp för laget genom våld. Idag ångrar han mycket av det han gjort och saknar inte den osunda och råa miljön han tidigare befann sig i, även om det stundtals var ett roligt sammanhang.

Anders

Anders intresse för fotboll sträcker sig från barndomen och han känner stark anknytning till sitt lag då han länge gått på matcher och engagerat sig i lagets supporterklubb. Han brinner för stämningen och atmosfären på arenan och kärleken för klubben och engagemanget runt omkring är stark, men han ser kritiskt på användning av illegal pyroteknik och våldsutvecklingen mellan supportrar. En eskalerande säkerhetssituation skulle kunna få Anders att sluta gå på fotboll.

Peter

Det bästa med supporterkulturen är enligt Peter de känslovågor som kommer under matcher som inte går att styra över, både positiva när det går bra och negativa när det går dåligt. Han undviker våld och beskriver hur det tidigare var svårare att undvika våldet när det då pågick utanför arenorna, men idag har polisen blivit bättre på att hålla isär grupperingarna.

Adam

För Adam är tillhörigheten till sitt lag en stor del av den egna identiteten. Intresset för laget började redan när han var liten och följde med sin pappa på matcher. Han har alltid hållit sig borta från våldet och upplever inte heller att det är ett lika stort problem idag

som det var för 20 år sedan. För Adam är det gemenskapen och den starka identiteten som lockar, och han tycker att det är viktigt att överföra det till sina egna eventuella barn i framtiden.

Sam

Det bästa med fotbollen är enligt Sam den inkluderande gemenskapen och alla vänner han träffat via sitt lag och lagets supporterförening, där han tidigare varit aktiv. För honom är laget en livsstil som är viktig, men han skulle aldrig ta till våld för att försvara klubben. Trots att stämningen kan bli tumultartad känner han sig sällan otrygg.

Arvid

När Arvid var tonåring blev han värvad på läktaren till en fotbollsfirma. Arvid drogs till firman, dels av nyfikenhet men även för den gemenskap den gav honom. För honom är laget en livsstil och inte bara en hobby, även utöver själva våldet. Han beskriver att det i firman finns en hård kultur, men att den erbjuder en tillhörighet som är svår att hitta någon annanstans. Han är fortfarande aktiv i firman idag.

Jesper

Jesper beskriver den kravlösa och känsloladdade stämningen på stadion som det bästa med fotbollen. Han gillar känslan av tillhörighet, men lockas inte av firmorna. Han utövar själv inte våld men känner sig inte rädd när det blir oroligt, eftersom han vet att slagsmålen bara sker mellan våldsverkarna. Dessutom fascinerar han över våldet och tycker att det är spännande att följa slagsmålen på avstånd och på sociala medier.

Elias

Elias var länge aktiv inom firmalandskapet men har idag lämnat sin tid som fotbollshuligan bakom sig. Han upplevde stark gemenskap inom firmorna, dock under förutsättningen att han presterade i våldsamma situationer. Han är förvånad över att inte fler har dött med tanke på hur våldsamma sammandrabbningarna kan bli och eftersom flera av hans vänner blivit inlagda på sjukhus. Idag går Elias sällan på matcher, dels av logistiska anledningar, men framförallt för att han upplever att han blir igenkänd när han går på match och vill inte riskera att bli meddragen i sammandrabbningar.

Mårten

När Mårten var yngre var han hangaround till en ultrasgruppering, där han testade sig fram med stökigheter och våld, vilket han beskriver att han fick en kick av. Idag lever han ett ordnat liv och har lämnat huliganismen bakom sig, förutom när det är derby mot hatklubben. Då slungas han tillbaka till ungdomen och står längst fram i slagsmålen igen. Han tycker att det hör till att män slåss i samband med högriskmatcher, men han håller det hemligt för sina anhöriga.

Joel

För Joel är kärleken för laget så stark att han både är beredd att slåss för sin klubb och avstå från kärlek i form av en partner. Han har länge gått på fotboll och är idag medlem i en sluten gruppering där medlemmarna stöttar varandra i vått och torrt, både ekonomiskt, socialt och fysiskt. Joel menar att det är kärleken för laget, snarare än hatet för de andra klubbarna, som driver honom till att stötta laget genom våld. För honom är det även ett sätt att få utlopp för känslor och aggression på, och han ser det som ett "fair game" där potentiella risker, såsom att bli gripen eller allvarligt skadad, ingår.

Rebecka

När Rebecka började stötta sitt lag från läktaren med sina vänner kände hon att hon hittade sin plats efter att ha känt sig ensam under gymnasiet. Klacken präglas av gemenskap och samhörighet, men i den ultrasgruppering hon hänger med vet hon att hon inte skulle bli fullvärdig medlem då hon är tjej. Av samma anledning, att hon är tjej, känner hon sig heller aldrig rädd eller otrygg när ett slagsmål bryter ut eftersom hederskodexen inte tillåter våld mot tjejer. Det är en översyn som hon märkt att polisen inte har.